

Školní 3

**Kronika
svazek 3.
obecné školy v Rychnově (32+18 str.)**

str.2

Školní rok 1936 – 1937

1. září

Začátek nového školního roku .

Zdejší obecná škola má nyní 5 definitivních postupných ročníků Poslední úprava byla výnosem zemské školní rady z 20. dubna 1934, č. 1A-662/1 ai 34

S koncem uplynulého školního roku odešel z učitelského sboru pan Karl Seiboth, který dne 1.10. 1936 nastoupil vojenskou službu.

Nově ustanovena byla sl.,učitelka Marie Langová, def.učitelka §4

Učitelka Marie Lang byla vod 1. 9.1930 do 28.6. 1931 na zdejší škole jako výpomoc, (viz kronika 2, str.183) Od 1.9. 1931 do 31.8.1936 působila na obecné škole v Kokoníně a sice do 30.9.1931 jako výpomocná síla, do 25. 12.1935 jako čekatelka a do 31.12.1936 jako definitivní učitelka podle §4.

Na začátku školního roku učili tedy na zdejší škole tito učitelé:

1. třída	Elsa Popek , učitelka
2. „ „	Emil Preißler, řídicí učitel
3. „	Marie Lang, učitelka
4. „	Emil Podsely , učitel
5. „	Emma Haas, učitelka

Margarete Eldner, čekatelka učitelství ruč.prací, vyučovala ženské ruční práce ve 3. odděleních po 3 hodinách týdně.

Odborný učitel Rudolf Peukert ze zdejší dívčí měšťanské školy a učitelka Marie Lang vyučovali československému jazyku v 5. a4. třídě po 3. hodinách týdně.

Římsko-katolické náboženství vyučoval pan katecheta Hermann Rösler ve všech třídách, starokatolické nábož. učil pan administrátor Johann Gerstner a Franz Billich, farář v Jablonci, evangelické náboženství vyučovalA. Groschwald z Jablonce po 1 hodině týdně.

Počet žáků v jednotlivých třídách:

1.tř.	31	chlapců	29	děvčat	= 60	dětí
2.tř.	25	„	17	„	42	„
3.tř.	20	„	19	„	39	„
4.tř.	21	„	19	„	40	„
5.tř.	22	„	20	„	42	„
celkem	119	„	104	„	223	„

Podle náboženského vyznání byli:

římský katolíci	103 chlapci	88 děvčat	=	191
starokatolíci	5 „	1 „		6
evangelíci	2 „	7 „		9
bez vyznání	9 „	8 „		17

Od návštěvy katolického náboženství byli osvobozeni: 2 chlapci a 1 dívka
„ starokatolického „ „ 1 chlapec 1 dívka
(výnos okresní školní rady 1936. č.)

Nepovinné předmět československý jazyk navštěvovali:

ve 4. třídě	21 chl.	18 dívek	=	39 dětí
5. třídě	29 „	14 „	=	34 dětí
celkem	41 „	32 „	=	73 „

Městskou mateř. školkou navštěvovalo 22 chlapců a 14 dívek = 36 dětí

Jako pečovatelka byla ustanovena sl. Kamilla Schulz.

str.3

2. září

Žáci 3. až 5. třídy poslouchali dne s německé vysílání rozhlasu pro nižší stupeň.

Slavnostní zahájení školního roku:

1. signál trubkami
2. projev
3. zemský škol.rada Friedrich Goldmann
4. státní hymna

5. září

Výnosem okresní školní rady byly narozeniny krále Petra II. z naším spojencem Jugoslávií ve školách oslaveny přiměřeně věku žáků. Oslavy ukončila ve všech třídách státní hymna. Dne 6. září , v den narozenin, byla škola ozdobena prapory.

Dne 5. navštívilo cca 40 žáků pod vedením učitelů Posselta , Haasové a Langové provedení pašijové hry v jabloneckém městském divadle

8. září

dnešního dne v zasedání místní školní rady bylo schváleno požádat o paralelku k 1.třídě.

22. září

Dnes odpoledne Lee konala přednáška s obrazy německé komise pro děti a mládež pod titulem „Děti se ucházejí o tvoje srdce“ Výtěžek byl 276 Kč.

3. říjen

Děti byli poučeny o významu světového dne ochrany zvířat (dne 4.10.)

7. říjen

Podle rozhodnutí učitelské konference byl pro školu opatřen radioaparát „Virtuos“-systém Telefunken, k tomu ještě reproduktor pro 2. třídu. Cena včetně vedení : 872 Kč. Z toho bylo 500 Kč vybráno s povolením Spořitelního a záložního spolku z jubilejního daru spořitelní knížky 7158. Zbytek uhrazen z fondu učebních pomůcek obecné školy . Žáci mohou pravidelně poslouchat vysílání školského rozhlasu.

10. říjen

Dnes byl při vyučování žákům přiblížen portrét husitského vůdce Jana Žižky.

14. říjen

Dnes se konala komise k určení hranic obvodů měšťanských škol. Zúčastnili zástupce úřadu, sousedních obcí, místních školních rad a vedení školy. Obce Pulečny, Dalešice, Maršovice a Rádlo se vyslovily pro Rychnov., kdežto s Kokonínem nebyla docílena dohoda. Rozhodne o tom vyšší instance.

27. říjen

Dnes se konala ve školách oslava 18. výročí zřízení Československé republiky. Po básně a projevech a zpěvu písní byly jednotlivé oslavy zakončeny státní hymnou.

str.4

Pak následovala společná oslava s programem pražského německého vysílání:

1. fanfáry
2. projev ministra Spiny
3. symf. báseň Vltava
4. hold
5. státní hymna

Odpoledne bylo prázdno.

28. říjen

Oslavy, kterou uspořádaly místní spolky, se zúčastnili učitelé i mnoho žáků.

Oslava byla uvedena slavnostní mší, během níž byla zpívána Schubertova Německá mše. Na konci přednesli žáci státní hymnu.

V návaznosti na to ve slavnostně vyzdobeném kinosále se konala skutečná oslava. Po přednesení ouvertury Olympia skladatel Oscheit., zahraná místními hudebníky, pozdravil starosta Rudolf Seidel velké množství účastníků. Oba německé pěvecké sbory přednesly pod vedením odbor. učitele Rudolfa Peukerta působivě Mozartovu Bundeslied //Spolkovou píseň/

Na to recitovala žákyně měšťanské školy Erika Weißová báseň „Das Vaterhaus“/otcovský dům/ od Isabely Braunové a žákyně měšť. školy Gertruda Ullrichová báseň „Heimat „/Vlast/ od Arm. Hosa a žák měšť. školy Helmut Seiboth „Ehre der Arbeit“ /Čest práci/ d Freiligratha.

Slavnostní řečník, farář Rudolf Schwalke zdůraznil poslání našeho státu a jeho spojenců, které spočívá v udržení míru, ocenil činnost a snažení presidenta Osvoboditele T.G.Masaryka a nynějšího presidenta Dr. E.Beneše dosahování tohoto cíle.

Přednesení, m státní hymny skončila jednoduchá, působivá oslava. Pan starosta Seidel poděkoval všem přítomným za jejich účast, zejména těm, kteří přispěli ke zdaru slavnosti.

9. listopad

Dnešního dne byl otevřen polévkový ústav, udržovaný místní skupinou žen a mužů Svazu Němců v Čechách. Polévka byla dávana dětem. obecné školy, které měly daleko do školy a také těm, jejichž rodiče byli nezaměstnaní nebo byli zaměstnání jen částečně. Žákům měšťanských škol byly dávány porce..... a přestárlým, neschopným výdělku. Prostředky na tuto pomocnou akci byly dávány korporacemi, z představení, sbírek a darů.

5. listopad

U příležitosti 100 výročí úmrtí básníka K.H.Máchy se konala skromná oslava.

6. listopad

Zemská školní rada výnosem z 30. října 1936 č. IA 2200 ai 1936 s okamžitou platností na dobu potřeby, nejdéle ale do konce školního roku 1935/37 výjimečně povolila prozat. paralelku k 1. třídě a s. prozat. učitelským místem. Škola tak má 5 definitivních tříd a jednu paralelní třídu

str. 5

11 listopad

.Tímto dnem nastoupil okresní školní radou v Jablonci jmenovaný pomocný učitel Gustav Lösel do služby na zdejší obecné škole a byl pověřen vedením 1.tř. chlapců.

Narodil se 26.8.1916 v Rumburku, navštěvoval obecnou a měšťanskou školu v Krásné Lípě. 4 ročníky učitelského ústavu Liberci a získal 4.6.1935 vysvědčení dospělosti s vyznamenáním, Od 1.9.1935 do 4.2.1936 byl hospitantem na chlapecké obecné škole v Rumburku, od 5.2.1936 do 30.4. 1936 praktikantem a 3. obecné škole a od 1.5.1936 do 30.6.1936 na téže škole pomocným učitelem."

17. listopad

nes se konalo poslední rodičovské sdružení v tomto roce

1. prosinec

oslaven byl ve všech třídách den československo- jugoslávské vzájemnosti. Žáci 4. a 5. tříd poslouchali v rozhlase oslavu v pražské měšťanské škole.

10. prosinec

výročí nastoupení pana presidenta de.Beneše bylo připomenuto ve všech třídách projevem a zpěvem národní hymny .

2. březen 1937

V chlapecké měšťanské škole dnes slavili 40. výročí jejího trvání formou slavnostního večera. Početní bývalí žáci a učitelé školy využili pozvání n a programu byly hudební skladby, sbory a sólové zpěvy, které získaly zasloužený potlesk. Pan ředitel Poster ve své řeči podal zevrubný historický nástin od zaležení školy až do dnešního dne.

4. leden

Emma Haasová doslala pro onemocnění (Ischias) dovolenou do 28. února.

1. únor

Učitel Ernst Zappe nastoupil zde do služby jako definitivní učitel."

Narodil se 3.11. 1891 v Jablonci navštěvoval 1897-1902 obecnou školu, do r. 1904 měšťanskou školu, 1906-1910 učitelský ústav v Litoměřicích. 23.6.1910 získal vysvědčení dospělosti a 22.5.1911 osvědčení pro vyučování. Působil na školách v Jablonci, Jabl.Pasekách, Luňanech Smržovce.,

10. únor

10 výročí narození ruského básníka Puškina bylo oslaveno vzpomínkovou hodinou v 5. třídě.

22. únor

Inspektor Adolf Preißler provedl inspekci na obecné škole. Zjistil, že se na škole pilně a svědomitě pracuje, Stávající předpisy o státoobčanské výchově dětí a výchově k brannosti ve všech třídách plně odpovídají. Řízení školy a vedení spisů je obstaráváno bezvadně.

28. únor

Učitel Gustav Lösel byl zbaven služby na zdejší obecné škole.

21. březen

Emma Haasová nastoupila po uzdravení opět do 5. třídy.

str.6

6. březen

87. narozeniny pana presidenta T.G. Masaryka byly na obecné škole důstojným způsobem oslaveny.

V proslovu k dětem byl objasněn životní obraz presidenta-osvoboditele,, jeho působení za světové války pro založení československého státu a jeho snahy o blahobyt a udržení míru.

Básně a zpěv zkrášlily oslavu, která byla zakončena státní hymnou

Budova školy byly vyzdobena prapory.

27. březen

Na závěr týdne čistoty byly důstojným způsobem držena mírová hodina Červeného kříže. Děti byly poučeny o Komenském a mírovém hnutí .

10. květen

Žáci byli v jedné hodině poučení o státním rumunském svátku a o dne Československo-rumunské vzájemnosti.

28. květen

Také narozeniny pana presidenta byly ve škole důstojně oslaveny.Přednášky, příhodné písně zkrášlili oslavu. Nato poslouchaly děti rozhlas.

Budovy školy byla ozdobena prapory.

Školní a tělocvičná oslava

u příležitosti 60. let trvání obecné školy

Slavnost byla zahájena ranní zpěvem žáků všech tříd , která se konalo na různých místech obce

Okolo 1 hod. odpoledne byl sestaven průvod:

n čele státní vlajka, následovala kapela Artura Preißlera, , pak mateřská školka a následovaly třídy. Na hřišti pozdravil řídící Emil Preißler členy místní školní rady, městského zastupitelstva, státní správy jakož i všechny přátele školy a promluvil o významu dne. a poděkoval slavnostnímu výboru za vynaložené úsilí a velkou práci. Sbory., hry tělocvičná představení se měnily v pestré řadě.

Zároveň se konala velká lidová veselice, která za krásného počasí skončila v 9 hod. večer.

Dne 24. června utrpěl řídící učitel Emil Preißler mrtvici(krvácení do mozku) , z níž se už neuzdravil. Příští den strávil v bezvědomí a 5. července zavřel oči navždy.

Působil většinou v Rychnově , od r.1934 prozatímní, od září 1935 jako definitivní řídící. S ním odešel vysoce svědomitý , pilný učitel- Byl člověkem s řídce se vyskytující dobrotou srdce, otcovský, přátelský jako vedoucí ke svým učitelům, Byl velkým muzikantem, činným členem rýnovického smyčcového orchestru a jako sbormistr vedl 30 let pěvecký sbor „Liederkrantz“. Byl věrným členem učitelského spolku a navštěvoval všechna shromáždění.

Byl potomkem staré rychnovské selské rodiny a obyvateli byl vysoce vážen a ctěn.

Tělesné ostatky byly podle jeho přání převezeny 10. července do Liberce a předány čistému, prabožskému ohni, urna byla uložena do rodinné hrobky.

str. 7

Tomáš G. Masaryk +

Velký zakladatel našeho státu dne 14. září 1937 na zámku v Lánech mřel ve věku 88 let. Odešla osobnost velká v životě i dějinách Stát a jeho obyvatelstvo truchlí za muže, kterému úcta v jeho posledních letech života propůjčila lesk legend

Ojedinělý, vzácný životní osud došel do konce. Vesnické dítě, narozené 7. března 1850, navštěvovalo po německé obecné škole a 2. třídách nižší reálné školy v Hustopečích a u uměleckého kováře ve Vídni, a pak šel do učení ke kováři v Čejčce, aby se nakonec vrátil do gymnasia v Brně a stal se nejen doktorem filosofie, ale i universitním profesorem a stal se – po pohnutém putování kolem celého světa i prezidentem na pražských Hradčanech.

Za dr. Masarykem leží přes tucet prací, které také všechny byly přeloženy do němčiny. Proto požíval dr. Masaryk jako učenec v celém světě vysokou pověst a velké uznání.

11.10

Žáci středního stupně byli poučeni o významu husitského vůdce Jana Žižky.

Oslava založení československého státu se konala 27. října. O 10. hodině se shromáždili žáci všech tříd v rozhlasové místnosti a slouchali přenos rozhlasového vysílání z Prahy s projevem ministra školství dr. Emila Fanka.

Řídící Posselt promluvil o založení státu a slavnost byla zakončena zpěvem hymny.

28. října

se konala v kinosále slavnost, pořádaná městským úřadem, která byla hojně navštívena.

7. listopadu

byla otevřena polévková kuchyně na nastávající zimu. Byla umístěna opět v budově obecné školy.

Katecheta Rösler nastoupil po čtyřtýdenní dovolené opět do služby.

Pololetní prázdniny trvaly od 31. ledna do 5. února

27. ledna

byl ve škole na inspekci pan inspektor Preißler

7. března

v den 88 narozenin presidenta T.G. Masaryka bylo vzpomenuo velikých zásluh zesnulého.

12. dubna

byl polévkový ústav, otevřený 7. 11., uzavřen. V této době byli potřební žáci obecné školy poděleni 6355 porcemi polévky.

str. 9

28. května

se konala oslava u příležitosti narozenin presidenta dr.E.Beneše. V první vyučovací hodině byli žáci zpraveni o významu dne,vyzdvíženy zásluhy presidenta na vytvoření státu , na moudrém vedení státu a jeho vysoká vůle po míru
Žáci poslouchali německé vysílání .Škola byla ozdoben státní vlajkou.

9. června

konala 5. třída celodenní výlet do Doks na jezeře, 4. třída 17. června polodenní výlet na Černou Studnici.

1. července

Řídící učitel Ludwig Berndt byl výnosem zemské školní rady z 31.5.1939, č. A 2603/2 BSA 3087/I z 13..6.38 jmenován řídícím a nastoupil do služby na zdejší škole.

Narodil se 28.8.1881 v Hutí , navštěvoval tam obecnou školu a měšťanskou školu v Jablonci a 4 roky učitelský ústav v Trutnově. kde 1901 maturoval. Působil na školách v Horním Polubném, Desné, Kokoníně , jako řídící od 1924 v Šumburku-Jistebku

Řídící učitel Posselt odešel 1.7. do Příchovic

Řídící Berndt mu za jeho působení v Rychnově poděkoval.

Školní rok 1938 – 1939

Nový školní rok začal 1. září.

Ve stavu školy došlo ke změně v tom,že na místo za Emila Posselta z Příchovic jako definitivní řídící byl ustanoven řídící z Šumburku-Jistebka Ludwig Berndt. .

Učitel Hermann Lang dostal místo na škole v Maršovicích , kdežto učitel Oswald Maschke dosud působící v Desné, byl přidělen naší škole.

Škola měla zase 5 postupných ročníků a jednu prozat. třídu.

Vyučovali:

1. tř.	Oswald Maschke
2. tř.	Alois Klimesch
3. a tř.	Marie Lang
3 b tř.	Ludwig Bernát
4. tř.	Elsa Popek
5. tř.	Emma Haas

Římsko-katol náboženství

učitel Hermann Rösler

československý jazyk

Elsa Popek . (4tř). a Marie Lang (5.tř.)

dívčí ruční práce

Grete Eldner

str. 10

Stav žáků:

1. tř.	16 chlapců	14 dívek	=	30 dětí
2. tř.	20 „	24 „		44 „
3. tř. a	28 „	-		28 „
b	-	28 „		28 „
4. tř.	24 „	14 „		38 „
5. tř.	20 „	22 „		42 „
___celkem	108 „	102 „		210 „

Na československý jazyk chodili: ve 4.tř. 35 dětí v 5. tř. 36 dětí = 71 dětí

Od 1.9. 1938 naši škole přidělený učitel O.Maschke se narodil 31.8.1904 v Rychnově Prvním jeho působištěm byl Horní Maxov, pak Körnschlag / asi Körnsalz, Krušec /. později jako řídící v Pasekách /okr.Sušice/ pak přišel jako definitivní učitel do Desné a v důsledku zrušení jedné definitivní tříd od 1.7.1938 do Rychnova.

Vojenské ubytování

V důsledku posledních mimořádných politických poměrů mezi Československou republikou a Německou říší byla neřízena dne 24.9.1938 mobilizace vojska do(do 40 let věku).

Z našeho učitelského sboru narukovali oba učitelé Alois Klimesch a Oswald Maschke ke svým jednotkám. Okresní školní rada nařídila , aby v obou třídách bylo zavedeno polodenní vyučování.

Slečna Haasová , která se koncem týdne nacházela doma v Doksech, tam onemocněla a na základě lékařského vysvědčení požádala o desetidenní dovolenou.

Mezitím přišly do našeho města také jednotky a k ubytování doslaly jako měšťanskou, tak naši obecnou školu,V měšťanské škole byl štáb košické pěší divize a v naší celá intendatura. Vyučování se proto muselo 29.9. zastavit , tím spíš, že v posledních dnech chybělo až 50% žáků.

Školník a řídící zůstali ve škole. V kanceláři bydleli dva lékaři, v jedné školníkově místnosti 1 major a u řídícího 1 podplukovník a 1 lékař. Vojáci a důstojníci se chovali korektně a nedošlo k žádným incidentům.

Poměry se mezitím vyhrotily. Anglický ministerský předseda Chamberlain nabídl zprostředkování. . Sešel se s Vůdcem v Berchtesgadenu . Po zprostředkování Mussoliniho došlo k známé poradě v Mnichov: Hitler- Chamberlain-Mussolini a Daladier. Češi se tlaku podvolili a vydali německá území Říši. Mezi 1. a 10. říjnem bylo tohoto území obsazeno německým vojskem.

str. 11

Naše město bylo obsazeno německým vojskem 8. října. Poté co české vojsko odešlo tohoto dne v 9 hod.,dopoledne. přišlo do Rychnova od Dlouhých Mostů ve ¾ 7 za jásotu obyvatel německé vojsko, rota 52. pěšího pluku .

Turneři, spolky s hudbou šli dlouhý kus cesty vojsku naproti . Na náměstí bylo přivítáno městským zastupitelstvem . Domy byly bohatě+ vyzdobeny prapory.

Dne 17. října v 9 hod dopoledne napochodovali žáci obou škol na náměstí. Shromáždění zahájil ředitel Poster, který přivítal zástupce armády, města, strany a početné obyvatele. Na úvod zazpívali žáci pochodovou píseň „Kamarádi , my pochodujeme“ /Kameraden, wir marschieren/ Odborná učitelka Hilschová přednesla báseň „O svobodě a vlasti“/Von Freiheit und Vaterland/, slečna Endlerová „Přísahu „/Schwur/ a jeden žák „Vůdci“ /An den Führer/ a jedna dívka „Návrat domů „/Heimkehr/.

Centrem oslavy byl slavnostní projev odborného učitele Webingera. Dechový sbor ukončil dojemnou slavnost.

Odborný učitel měšťanské školy Webinger byl povolán jako inspektor do Č. Krumlova.

Školský úřad nařídil, aby učitel Alois Klimesch převzal od 4.11.1938 službu na měšťanské škole

Dne 7.11. 38 byl na naši školu převeden učitel Karl Seiboth, dosud působící na škole v Rýnovicích.

Škola z vlastních prostředků zakoupila 7 psacích strojů (pro jednotlivé třídy a do kanceláře).

Dne 5. listopadu bylo podle nařízení pana starosty umístěn u hlavního vchodu do školy kovový stožár na vlajku(vyrobil zámečnick Z.Lang)

Školy všeho druhu oslavili 9.listopad jako „Den 9. listopadu“ školní slavností. Žáci naší školy shromáždili se v 10 hod. v jedné třídě. Řídící promluvil o významu dne ,jedna žákyně přednesla báseň“Tak tě chceme všichni ryze pozdravit“/ So wollen wir dich reinst begrüßen/ ,Písni o „Dobřem kamarádovi“ / vom Guten Kameraden/ byla působivá slavnost ukončena. Zbytek dne pak bylo prázdno. Škola byla ozdobena prapory.

Obrazy Vůdce, zaslané okresním školským úřadem, byly dne 12. listopadu při první vyučovací hodině slavnostně pověšeny.

str. 12

Vůdce v Liberci

Vůdce navštívil v pátek 2. prosince 1938 Sudety a nové župní hlavní město. Nejen Liberečané, tisíce lidí z blízka i dalekého okolí sem přišly, aby se zúčastnily historických událostí. Jízda Vůdce za velkého jásotu a jeho přijetí v Liberci jsou zaznamenány v novinách.

Zdravotní dovolená pro děti

Dne 10. ledna 1939 odejel zvláštní vlak s 679 dětmi z okresu Jablonec do Osnabrücku, 19. ledna podobný s chlapci do Düsseldorfu.

Učitelka Elsa Poppeková onemocněla 14.12.1938 anginou a dostala zdravotní dovolenou. Vyučování byl zajištěn zástupcem.

Den národního povstání

Oslava se konala 30. ledna ve třetí třídě. Ve slavnostně vyzdobeném prostoru zazpívaly děti píseň „Statisíce srdcí bijí“/Hundertausend Herzen schlagen/, jedna dívka přednesla vhodnou báseň sl.Haasová promluvila o významu dne. Po zazpívání národní hymny byla oslava ukončena.

Vánoční prázdniny trvaly tentokrát od 22. prosince až do 2. ledna včetně,

31. ledna naavštívili žáci 4. a 5. třídy se 4. učiteli výstavu „Osudový boj Evropy na Východě“.

23. února 1939 bylo v jedné vyučovací hodině vzpomenuo mladého bojovníka za svobodu Horsta Wessela.

Žákům byla 1.3. rozhlasem zprostředkována řeč generála polního maršála Hermanna Göringa o letectvu.

Letošní pololetní prázdniny trvaly od 25 až do 28. února.

Výročí začlenění Rakouska bylo v naší škole vzpomenuo důstojným způsobem (12.3.)

Dne 14. února se v tělocvičně v Kokoníně konala přednáška se světelnými obrazy o protiletecké ochraně a náletech. Zúčastnily se obě vyšší třídy s třídními učiteli a ředitelem .

Čechy a Morava říšským protektorátem

Dne 15.3. 1939 byli žáci způsobem odpovídajícím věku- seznámeni s událostmi posledních dnů (vstup vojsk do Čech).

Velikonoční prázdniny začaly 1.4. a trvaly do 12.4.

str. 13

Dlouholetý zdejší školník Konrad Maschke se stal od 1.4.1939 úředním sluhou na radnici. Novým školníkem se stal Rudolf Maschke .

50. narozeniny Vůdce.

Oslaveny byly ve slavnostně vyzdobené 3. třídě. Obraz Vůdce byl ozdoben věnci , prostor okolo květinami. Básně, recitační sbory, písně a projev řídícího naplnily slavnostní hodinu, ukončenou hymnou.

Sčítání lidu bylo provedeno 17.5. na celém říšském území . Z naší školy se sčítání zúčastnili: Bernt, Maschke, Seiboth.

Svatodušní prázdniny trvaly od 26. do 30.5.

Učitel Seiboth se zúčastnil osmidenního kursu na Královce 21. – 28.5.

Pan okresní školní rada Alfons Urban navštívil 19. června 1939 naši školu, zúčastnil se vyučování v jednotlivých třídách a na závěr dal učitelům a řídícímu pokyny v novodobém smyslu.

Školní výlety:

- 1.tř. Milíře-Císařský kámen
- 2.tř. Pelíkovice-Hodkovice-Javorník
- 3.tř. Javorník-Dlouhé Mosty- Milíře
- 4.tř. Frýdlant- Smrk
- 5.tř. Desenské vodopády – Jizerka

Konec školy

Školní rok byl ukončen 15. července se stavem žáků: 231

1.tř.	21 chlapců	18 dívek	= dohromady	39 žáků
2.tř.	21	24		45
3.tř a	28	--		28
b	--	27		27
4.tř.	27	17		44
5.tř.	23	25		48

celkem 120 111 231 žáků
Zápis prvňáčků se konal 1 a 2. června , přihlášeno bylo 19 chlapců a 22 dívek, dohromady 41 dětí.

Slavnost při ukončení školní docházky

Na návrh župního vedení Sudetské župy NSDAP nařídil úřad pro vzdělávání , aby na konci letošního školního roku ve všech školách , kde končí školu 14 leté děti, se konala oficiální oslava ukončení školní docházky. Nositelem slavnosti je strana, zastoupená místními funkcionáři . Jelikož naše škola nemá žádné 14 leté žáky, zúčastnili jsme se na pozvání ke slavnosti v měšťanské škole a sice 4. a 5. třída.

str. 14

4 žáci s úspěchem složili přijímací zkoušky na Vyšší školu./ gymnasium/ (Burda,m Hollas, Schmidt, Mannl.) K přijetí na měšťanskou školu bylo uznáno schopnými 13 chlapců a 16 děvčat, na vyšším stupni obecné školy zůstane 14 žák.

Během prázdnin vymaloval malíř pokojů Wabereich/správně asi Wabersich/ všechny třídy , chodby a předsíň .

Před školou byla ulice rozšířena , vstupní schody od silnice rozšířeny a posunuty zpět, silniční příkop kanalizován a zakryt, pokryt šterkem a silně pískem. Od studny před školou byl rovněž položen kanál do hlavního kanálu.

Školní rok 1939 – 1940

Nový školní rok začal s ohledem na politické události – vstup německého vojska do Polska – teprve 11. září 1939 a sice školským úřadem nařízenou slavností začátku školy , která byla zahájena vyvěšením vlajky a proslovem u vlajky (Hans Seidel)

Řídící školy pozdravil nastupující mládež s učiteli , starostu Ludwiga Seidela , vedoucí žen Seibothovou a přítomné rodiče.

Připomenul těžké časy minulého roku a přislíbil účinnou pomoc školy na další výstavbě státu.

Místní vedoucí Seidel jadrnými slovy oslovil mládež a dal mládeži za vzor německé vojáky při jejich věrnosti povinností a poslušnosti..

Nato předala učitelka 1.tř, Elsa Preißlerová prvňáčky jménem rodičů na starost škole. Hymnou byly slavnost ukončena.

V minulém roce zde ustanovená učitelská síla Elsa Poppeková byla na svou žádost převedena do libereckého okresu (Vesec) a učitel Karl Seiboth od 1.9.1939 přikázán služební cestou do měšťanské školy v Šumburku-Jistebku.

Za ně nastoupili : Elsa Preißler,z obecné školy v Jablonci –Pivovarská a Ernst Miller z obecné školy Nová Ves.

Rozdělení tříd:

1.tř	Elsa Preißlerová
2. tř	Ludwig Bernt
3. tř.	Marie Langová
4. tř. a:	Oswald Maschke

b: Emma Haasová
5. tř. Ernst Miller
Náboženství a ruční práce jako loni. .

Na začátek školního roku navštěvovalo naší obecnou školu 238 dětí, z toho 122 chlapců a 116 děvčat, 205 řím. katolíků, 7 starokatolíků, 9 evangelíků a 17 bez vyznání.

str. 15

Else Preißler se narodila 30.11.1892 v Rychnově navštěvovala obecnou a měšťanskou školu a v letech 1907 – 1911 soukromý ústav pro vzdělání učitelek „Sv.Uršuly“ v Liberci. Vyučovala na obecné škole v Rádle, Rychnově, Kokoníně, Vrkoslavcích, Jablonci a od 1.8.1939 jako definitivní učitelka na naší škole.

Ernst Müller, nar. 24.9.1918 v Rychnově, navštěvoval zde obecnou a měšťanskou školu, a učitelský ústav v Liberci. Své první zaměstnání měl jako vychovatel v Tereziánském domově v Krásné Lípě (1.11.-30.11.1937) a byl od 1.12.1937 do 1.10.1938 praktikantem ve Svárově, od 1.10.1938 do 31.7.1939 výpomocným učitelem v Nově Vsi.

U příležitosti vítězného ukončení polského tažení a vstupu Wehrmachtu do Varšavy byly z úředního podnětu všechny veřejné budovy vyzdobeny vlajkami a sice od 4. do 10. října.

Náš nejmladší učitel, kamarád Ernst Miller, narukoval 9. října na vojnu do Budyšína., doprovázen přáním všeho nejlepšího od svých kolegů a žáků.

Od 9. října vyučoval. a to ve 4. třídě (chlapci) už po několik let penzionovaný řídicí učitel Johanin Langer, který se 12.9. přihlásil k znovupoužití.

V předvečer výročí (30.9.) začlenění naší župy, byla i v naší škole oslavná hodina. K tomu se shromáždili žáci tří nejnižších tříd v učebně 2 tř., tři vyšší třídy ve 4. třídě. Písně, recitační sbory, básně jakož i proslov řídicího, učitelů Preißlerové a Müllera zarámovaly oslavu, která byla zakončena hymnou.

Výpomoc žáků při žních

Žáci vyšších tříd se podíleli pod vedením učitelů na žňových pracích.
Počet žáků 213, celkový počet hodin 498, docíleno hodin 18.

Na základě opatření školských úřadů sbírali žáci léčivé byliny a pak je odvedli do lékárny „U černého orla“ v Jablonci., celkem 28 kg.

Dne 4. prosince začalo stravování žáků, které pořádal NSV (nár.-soc- dobročinnost), jednalo se o 60 žáků naší školy. a 10 dětí z mateřské školky.

Žáci z naší školy sebrali, postavili resp. vylepšili 147 hraček, které byly využity k svému určení.

Vánoční prázdniny, které začaly 3. ledna byly v důsledku mimořádné zimy prodlouženy až do 10. ledna.

str. 16

Tábor Volyňanů

Uprostřed ledna přišli o župy první Němci z Volyně. Také naše škola byla určena jako ubytovna a my jsem učili v budově měšťanky.

Celkem je zde 99 osob, , většinou ženy a děti.

Od 19. února do 3. března musely být opět vyhlášeny zimní prázdniny, zato velké prázdniny začínají až 15. července..

Učitel O. Maschke navštívil s povolením okresního školského úřadu od 18. do 29. února 1940 v Doksech kurs k získání učitelského průkazu pro SA-sportovní odznak.

Od okresního školského úřadu v Jablonci jsme dostali malé tělocvičné náradí: míč na odbíjenou, 2 pálky, 1 pumpičku 1 velkou jehlu. Rovněž byly na účet jmenovaného úřadu objednány (u Felgenhauera) 2 dlouhé lavice.

Pan Anton Hübner daroval škole 20 vycpanin.:1 srnu, zajíce, jezevce a mnoho ptáků.

Ubytovna pro navrátilce byla 15. června zrušena a nařizeno předání školy. .(4.7.)

Zde ustanovená učitelka Emma Haasová se 14.8.1940 provdala za bankovního úředníka Franze Millera . Paní Millerová zůstává nadále ve školských službách.

Vládní prezident zprostil řídícího Johanna Langeru služby a poděkoval mu za prokázané nasazení.

Z majetku vrácených učebních pomůcek a věcí přikázal okresní školský úřad naší škole:2 skříně, 1 starý šicí stroj, 1 přístroj na elektrostatickou indukci, 1 psací stroj, (Smith), a několik obrazů včetně ustavení.

O prázdninách byly položeny parkety ve dvou třídách. Třídy a schodiště vymaloval malíř pokojů Jäger.

str.17

Školní rok 1940 – 1941

Nový školní rok začal po vhodně připravené slavnostní hodině ,dne 2. září , která se pro špatné počasí konala ne venku, ale v tělocvičně . Kromě žáků a učitelů byli přítomni pan starosta Seiboth .Řídící nabádal žáky ke zvláštní pili , k dobrému chování i mimo školu jak si to přejí rodiče i učitelé.

Slavnost skončila zpěvem hymny.

Jako nová učitelská síla byla okresním školským úřadem přidělena Hermina Petermannová, která naposled působila ve škole na Prießnitzově ul.. Narodena 8.9.1911 v Jablonci, navštěvovala obecnou školu v Jablonci a Vrkoslavicích, 8.třídní gymnasium , 1 rok učitelský ústav. Sloužila na školách ve Smržovce, Nové Vsi, Vrkoslavicích, Mšeně a od 1.9.1940 zde.v Rychnově.

V novém školním roce vyučovali:

1.tř	Elsa Preißler
2.tř.	Emma Miller-Haas
3.tř.	Ludwig Bernt
4.tř. ;	Hermine Petermann

5.tř. Marie Lang
6.tř. Oswald Maschke
Ruční práce opět paní Aurednik – Eldner
Náboženství (řím.kat.) Hermann Rösler

Stav žáků obnášel 236 dětí, z toho 117 chlapců ,119 děvčat.
200 řím.kat., 5 starokatol., 13. evang., 1 bratrská obec , 5 věřících v boha (gottgläubig) 12 bez vyznání.

Žňové prázdniny trvaly od 7. do 12. října Naše škola se podílela v letošním roce na sklizni 605 hodinami (pletí lnu).

Cestou okresního školského úřadu dostali jsme psací stroj (systém Smith-Premier) Pan starosta koupil koupil k tomu z obecních prostředků stolek :39 M

Naše škola se podílela na sklizni po prázdninách 48 žáky (48 hodin) na žních. Nasazení učitelů bylo 243 hodin /116 hodin , žáci =4096 hodin

Z oblastí nebezpečí náletů ve staré říši přišlo do naší župy mnoho dětí. Od 24. října 12 dětí z Berlína, dlících v Rychnově, navštěvovalo školu od 28.10.

Uchazeč o školské místo Ernst Miller, t.č. poddůstojník wehrmachtu, podrobil se 4.11.1940 s úspěchem 2. učitelské zkoušce. Ta se konala v 6. třídě.,Předměty: dějepis, němčina, tělocvik, Zkoušející: školní rada Urban a odbor. učitel Rillich z Jablonce.

Dne 14.11. prohlížel dr. Krejci žáky 1, 4., a 8. ročníku .
str.18

V měšťanské škole se konal 5.11 pohovor se žáky a. téhož dne večer pro rodiče poradna o výběru zaměstnání.

V měsíci říjnu a listopadu chybělo v první třídě hodně žáků, kteří onemocněli černým kašlem.

Dne 30.10 bylo v jedné hodině mluveno o potřebě školního spojení.Přinesené krabičky vyprázdnili 2 zástupci Reiffeisenky.

Uctěna byla památka padlých hrdinů hnutí a války.

Dne 3. března provedl inspektor pan školní rady inspekci v naší škole. Byl přítomen vyučování ve všech třídách.

Vánoční prázdniny trvaly od 22.12.1940 do 6. ledna 1941

Je třeba zde zaznamenat, že zima 1940/41 byla jednou z nejbohatších na sněh z posledních let. Silnice byly zbavovány sněhu muži ze Strany a také vojskem z Liberce.

Mnoho dětí onemocnělo během zimy chřipkou a spalničkami

Dne 12. března se šu nás konala pod vedením pana školního rady jednání zájemců o učitelství .32 mladých kamarádů a učitelek byli od 8 – 12 na výuce ve 4. třídách Odpoledne se konaly pohovory.

Pololetí 1940/41 bylo ukončeno 30. ledna.

Přidělení učebních pomůcek a školního zařízení

Ve srozumění se starostou bylo na základ opatření pana vládního presidenta schváleny přídavky k opatření předmětů a učebních pomůcek a sice:

školní knihovna	719,05 RM
učitelská knihovna	180,30
školní kuchyně	114,55
kancelářské zařízení	176,-
nástěnné obrazy	111,66
šest posuvných tabulí	870,-
1 skříň pro školní kuchyni	165,-
1 katedra	408,-
tělocvičné nářadí	155,-
40 školních stolů	900,-
40 židlí	78,-
parkety do dvou tříd	1 250,-

V únoru (uhelné prázdniny navštěvovali:

kamarád Maschke lyžařský kurs na Slovance Siebhübel)
Langová kurs stavby leteckých modelů
Petermannová pěvecká škola v Krásné Lípě

str. 19

Dne 18.2. bylo začato s profylaxí vitamínu C prostřednictvím debionového cukru.

Úmrtí

Dne 4.3. zemřel žák Kurt Hartrampf (4.tř)

dne 20. .1. zemřel pensionovaný řídící Johann Schlafmann ve věku 90. let.

20. duben

Také v tomto roce byly oslaveny narozeniny Vůdce. Pořad slavnosti:

úvod (Ullrich, 3. tř.) píseň: My máme vlast (Wir tragen das Vaterland), báseň :6.tř.,
Sbor(4 tř.) píseň :My jsme vlajkonoši (Wir sind die Fahnenträger), projev řídícího, Sbor

Sbírka

V uplynulém čtvrtletí bylo sebráno:

kosti	96 kg	288 bodů
staré železo	275 kg	275 bodů
papír	185 kg	370 bodů

Výlety

3.tř. Ještěd, Zoo (Bernt)
4. tř. Souš, Kramerovy boudy (Petermannová)
5.+6.tř. Doksy 2 dny (Maschke, Petermannová)

Konec školy

Školní rok skončil 16. července slavností na školním dvoře. Zúčastnil se i starosta. 14. žáků dostalo propouštěcí vysvědčení a jako dar knihu.

Stav žáků

Školu navštěvovalo 244 dětí, a sice 117 chlapců a 127 děvčat.

Ze školní knihovny bylo vypůjčeno:

3.tř.:= 140, 4. tř.= 205. 5.tř.= 162, 6. tř.= 165 svazků

O prázdninách dostaly dvě třídy (5. a 6) nové parketové podlahy (z prostředků které byly přidány dodatečně)

Od firmy L.C.Schmidt v Rastatt-Baden bylo z týchž prostředků objednáno 6 posuvných tabulí, zatím dodány 3, instalovala je firma Šavrda

V tělocvičně firma Ulbrich-Chrastava postavila švédský žebřík(ribstol)

Pro školní kuchyni dodala fa Hirschmann-Jablonec moderní kredenc, nádobí bylo zakoupeno u fy Keil v Jablonci.

str.20

Školní rok 1941 – 1942

Slavností na školním dvoře byl zahájen nový školní rok 11.září.

Ve stavu školy se nic nezměnilo, má jako v předchozím roce šest postupných tříd ,pro každou je plánováno jedno místo.

Rozdělení tříd:

1.	Ludwig Bernt
2.	Elsa Preißlerová
3.	Emma Müller-Haasová
4.	Hermine Petermannová
5.	Marie Langová
6.	Oswald Maschke
Ruční práce:	Grete Aurednik-Eldnerová
Nábož.kat.:	Hermann Rösler
evang:	Frida Osborne-ová
starokat.	farář Friedel

Na začátku školního roku obnášel stav žáků 247, z toho bylo 119chlapců a 128 děvčat.

V první třídě bylo 41 žáků. ve 2= 43, ve 3:=49, ve 4= 40, v 5: =24, v 6: 50 dětí

Z nich bylo 212 řím. katolíků, 4 starokatolíci, 19 evang., 1 bratrská církev, 2 ortodoxní, 6 věřících v boha a 4 bez vyznání

Z obce Rádlo bylo 7 dětí, z Pulečného 2.

Na školní pojištění se přihlásili:

48 chlapců, 25 děvčat, přes 10 let, 74 chl. a 86 děvčat do 10 let , 6 učitelů, 1 učit.ručních prací,, 1 školník. Premie :61,20 RM.

Slavnost osvobození dne 1. října 1941 byly znovu uspořádána na dvoře, Po vyvěšení vlajek zazpívali žáci píseň „Svatá Vlast“(Heilig Vaterland) kamarádka Petermannová měla vzpomínkovou řeč, recitační sbory a chóry zkrášlily slavnost, kterou zakončila hymna.

Sl. Hermína Petermannová šla 6. října jako prozatímní řídící učitelka do Rádlu, podržela si plánované místo v Rychnově.

Od 6.10. do 31. října byly 4. a 5. třída spojeny, vyučovala Marie Langová.

Školní rada Alfons Urban provedl 13.11. 1941 inspekci v naší škole.

Okresní školský úřad povolal k 1.11. zde nav. pensí žijící odbornou učitelku Giselu Hofrichterovou do služby na naší škole. Převzala 2. třídu.

Ve 3. čtvrtletí bylo sebráno:

kostí	35 kg	105 bodů
železo	76 kg	76 „
papír	114 kg	228 „
celkem		409 bodů

Žňová služba: učitelé 240 hodin, žáci 218 hodin

Nasazení učitelů: 54 „ = 512 „

str. 21

Filmové představení

Dne 20.11. v kinosále: „Vítězství na západě“. Z naší školy se zúčastnili žáci 5. a 6. třídy. Provedení měla na starosti Hlavní /měšťanská škola /

Železné spojení

Prohlášení podali: Bernt, Maschke, Auredniková, Müller-Haasová, Langová, Preißlerová

Při výběrové prohlídce pro Landjahr /=*jednorocní služba žáků. z měst, kteří dokončili škol. docházku a byli umístěni na venkově, kde vychovávají v NS duchu*/ byli jako schopní uznáni:

1. Helmuth Seiboth
2. Marnit Hübner
3. Elsa Spenser
4. Margit Müller- - jako náhradnice

Na podzim sebrané léčivé byliny 16.44 kg byly dodány do lékárny u Orla.

Vánoční prázdniny

Trvaly od 21.12. do 4. ledna. Zimní (mrazové) prázdniny od 29.1. od 39.1. do 22. února.

Den hrdinů (15.3.) byl oslaven v jednotlivých třídách.

Dne 24. a 25. 3. byly pro žáky uspořádány hodiny filmu („Jak se člověk učí bát“ /Wie man das Gruseln lernt/ „Jak se stanu mistrem“ /Wie werde ich Mister/)

Vůdcovy narozeniny byly také letos oslaveny slavností v tělocvičně Písně, recitační sbory a proslovy rámovaly slavnost. Projev měla Elsa Preißlerová.

Uchazeč o učitelství, Helmuth Seiboth, Rychnova, absolvoval od 18.-23.5. ve 3. třídě svou školní praxi..

Očkování proti neštovicím žáků ročníku 1930 podnikl dr. Krčnici 15. června, . následné očkování 22.6.

Na následky zánětu pohrudnice resp. mozkových blan zemřel 26.6. žák 4. třídy Ernst Lammel. Pohřbu se zúčastnili žáci i učitelé. Pod vedením ředitele školy zazpívali žáci čtvrté třídy „Žencova smrt“/ Schnitters Tod/ jeden hoch pronesl slova rozloučení a položil věnec 4. třídy na hrob.

Putování

Jako v minulých letech také letos podnikli učitelé se žáky putování a to:

1. a 2. tř. na Konradovu výšinu
3. tř. Rádlo-Pelíkovic
4. a 5. tř. na Černou Studnici a dále do Hutě, Pěňčina a Šumburku.

Učitel O. Maschke ve dnech 17. – 26. května s vyšším stupněm (6. třída) -14 chlapců a 10 děvčat byl ve školním domově Landjahru v Pěňčině.

str. 22

Pan školní rada Urban byl dne 13. listopadu přítomen vyučování ve všech třídách a odpoledne poradní hodině mluvil o svých pozorováních. (zpráva je v knize o konferencích).

Od 10. května do 10. června byli všichni žáci, většinou o dopolední přestávce, poděleni ¼ litrem mléka. Bylo dodáno rychnovskou mlékárnou a zaplacenou okresním vedením NSV v Jablonci/NS. dobročinnost/

Náš nejmladší kamarád, Ernst Müller, který byl v zimních měsících na ruské frontě raněn, (prostřelena noha), dostal vyznamenání Železný kříž II.tř. =24. 12.1941,pěší útočné vyznamenání 20.10.1941, vyznamenání pro zraněné 8.5.1942.

Landjahr vykonávali: Helmuth Seiboth, Margit Hübnerová

V měsících dubnu- červnu vyskytly se jednotlivě případy záškrtu a také spály.

Sběr

Ve 2. čtvrtletí:

kosti	130 kg	390 bodů
vlna	100	500
papír	453	906
železo	1470	1470
korek,tuby aj.	8+3+2	29
celkem	2166 kg	3295 bodů
240 žáků	= 14 bpdů	v průměru

Školní rok byl ukončen 11. července slavnostní hodinou v tělocvičně, kdy učitel Maschke a řídící školy poblahopřáli zejména odcházejícím žákům srdečně k jejich další cestě.

15. žáků a 9 žákyň dostalo vysvědčení na odchodnou.

Do měšťanské školy j byli přijati: ze 4. třídy 5 chl 1 dívka
z 5. třídy 2 chl 1 dívka

.S ukončením školy (11.7.) rozloučila se také a na vlastní žádost odešla ze školských služeb paní Gisela Hofrichterová.

Zápis do školy se konal 11.7. Přihlásilo se 33 dětí.

O prázdninách nebyly ve škole podniknuty žádné větší práce
str. 23

Školní rok 1942 – 1943

Nový školní rok začal 2. září slavností v tělocvičně.

Škola má opět šest postupných tříd, první 4 obsahují po jednom, 5.a 6. třída po dvou školních rocích.

Převzali:	1.tř.	Ludwig Bernt
	2.tř.	Emma Miller-Haasová
	3.tř.	Marie Langová
	4.tř.	Hermina Petermannová
	5.tř.	Else Preißlerová
	6.tř.	Oswald Maschke.

Paní Greta Auredniková byla povolána na učitelský ústav do Liberce.

.Johanna Kleinertová od 1.9. 1942 byla přikázána na Hlavní školu v Rychnově, podržela ale dál plánované místo na naší škole

Slečna Grete Seibothová, dosud působící na obecné škole v Kokoníně, byla přeložena na naší školu jako učitelka ručních prací.Vyučuje ještě na školách v Dalešicích, Pulečném, Rádle a Milířích.

Jmenované se narodila 27. 3.1921 v Rychnově, navštěvovala zde obecnou a měšťanskou školu, v letech 1935-38 školu pro ženskou povolání v Chebu. od 1938 -1940 ústav pro výchovu učitelek ručních prací v Chebu, kde 31.3.1940 získala osvědčení k vyučování pro obecné školy, Její první místo bylo od 15.4.1940 v Oldřichově v Hájích u Liberce, od 1.9. 1940 do 31.8.1942 v Kokoníně a od 1.9.1942 zaměstnána zde.

Dne 2.9.1942 jsem měli stav žáků 254, totiž 131 chlapců a 123 děvčat, ze staré říše bylo 8 žáků.

Podle náboženského vyznání bylo 196 řím.katol.,5 starokatol., 21 evang., 19 věřících a 11 bez vyznání, 2 ortodoxní.

Náboženského vyučování se zúčastnili: řím.katol. 127,starokatol. 1, evang. 11 žáků. Pro řím.katol. náboženství byla schválena 3 oddělení se 6 hod.týdně, pro evang. 1 odděl., po 3 hod. měsíčně.

Pro vyučování ručním pracem byla povolána 3 oddělení (z toho 1 odd. se 4 hodinami vaření)

Okresní vedení NSV Jablonec podnítilo od 17. září 1942 podávání mléka pro všechny děti. Jen 30 žáků se zřeklo zdarma podávaného mléka.

Paní Emma Miller-Haasová nastoupila od 1.10. na vícetýdenní mateřskou dovolenou

Žáci a učitelé byli pro běžná školní rok pojištěni proti odpovědnosti za škody a proti zranění. 258 žáků, 6 učitelů 1 školník, 1 učitelka ruč. prací.

str. 24

Od 27. října 1942 vyučuje na naší škole (2.třídu) učitel Karl Habl, posledně činný na škole v Dolním Tanvaldu resp. Smržovce

Narodil se 21. února 1887 v Tomášově-Mikulášovicích, okr.Šluknov, , navštěvoval obecnou školu v Království/ Königswalde/ u Šluknova , Varnsdorf, Děčíně. Měšťanskou školu(1 rok) v Děčíně, 4 roky reálku v Děčíně, a Liberci, 4 roky učitelský ústav v Liberci . kde 8.7.1907 maturoval –Zde složil 4.11.1909 zkoušky, oprAvňující vyučování na obecné škole.

Naše škola je příspěvkem 10 RM na školní venkovský domov - /????/

Žáci našich tříd pomáhali i letos opět pilně při sklizni brambor :872 hodin celkem.

Ve všech třídách bylo vylepšeno elektrické stropní osvětlení , dne 22.10 byl školní zvonek odmontován , odeslán a nahrazen elektrickým zvonkem.

Pro lidové vánoce udělali žáci vyššího stupně různé hračky.

Dne 2.12. zemřela žákyně 4.tř. Olga Gartnerová na záškrť

Vánoční prázdniny trvaly od 20.12. do 11. ledna.

Během toho byly třídy a chodby umyty, udělány různé úpravy, zvláště na osvětlení , Všechny dveře dostaly nový světlý nátěr , stejně tak i sokly ve třídách . Na všech dveřích byly dály novém uzávěry, Lakýrnické práce prováděli zdejší malíři Jäger a Wabersich , zámečnické práce Z.Lang.

Dne 14. 12. se pro rodiče dětí první třídy konal dobře navštívený rodičovský večer, dne 25.1 pro 2. třídu.

Všichni žáci dostali ve 12. dnech Käckebrot- 2638 kusů , žáci 5. a 6. tř. ještě cebionový cukr.

Ke dne převzatí moci v zemi se konal společný poslech řeči říšského mládežnického vůdce Axmana.

Protivzdušná kontrola, konaná 18.3.1943 dopadla uspokojivě..

Od 24.3. do 4.4. byl 8 postupný ročník s kamarádem Maschkem v Pěncíně, ve školním venkovském domově. Zpráva je v konferenčním protokolu..

Sl. Langová dostala 10 denní zdravotní dovolenou od 22.3 do 1.4.43.

Učitel Ernst Müller dostal dovolenou k převzetí vedení HJ-oddílu od 1.3. do 28.2 44.

str. 25

Pro žáky osmého školního roku se konalo 8.4. v Hlavní škole poradna o zaměstnání.

Dne 7. dubna byli lékařem prohlédnuti žáci 1. a 8. s školního roku.

Rudolf Faltys a Erika Schaadová z 8 škol .ročníku byli převedeni do tábora Landjahru

Dne 15. 4. byla za učitele Karla Habela ustanovena na Hlavní škole paní Annamarie Helm- Stolle-ová , jako smluvní učitelka.

Narodila se v Drážďanech 7.9.1900 , navštěvovala obecnou vyšší školu jakož i učitelský ústav v Drážďanech a dostala 12.3.1921 vysvědčení dospělosti. Je manželkou exportéra Alwina Helma, z Jablonce.

Oslava vůdcových narozenin 20.4. se konala venku. Byly vyvěšena vlajky, předmluva, písně, projev (Machke), chór, hymna.

Paní Auredniková od 3.5.nemocna. Vyučování vaření převzala paní Müllerová.

Dne 15.5. očkování proti záškrtu, 19.5 očkování proti spále, provedl dr.Krejci.

Sběr odpadu měl letos velmi dobré výsledky. 198 kg.kostí, 186 kg. hadrů, 323 kg.papíru, 1532 kg.železa, 17 kg.barev.kovů, 2,5 kg.korku, 3 kg. gumy, 10 kg.kůže , dohromady 2271,5 kg. = 3824 bodů průměrně+ na žáka 16 bodů

Žáci 6. třídy byli 7.5. pod vedením svého učitele na výstavě „Zázrak života“.

V měsících dubnu a květnu onemocnělo, zejména v 1. třídě, mnoho žáků na spalničky, a plané neštovice.

Rodičovský večer pro 4. třídu se konal 25.5...

Žákyně libereckého učitelského ústavu Mößnerová Susane a Ullrichová Elizabeth měli vyučovací praktika během 8 vyučovacích dnů společně v 6.třídě , kdežto poslední 4 dny byly v 1. třídě

Dne 9.7. byla místo staré poškozené dřevěné pumpy postavena nová, železná.

Školní rok byl ukončen 14. července slavností v tělocvičně

str..26

Na Hlavní školu jsou přihlášení

ze 4. třídy 7 chlapců 8 děvčat

z 5. třídy 5 chlapci 2 děvčata

na střední školu 1 chlapec 6 děvčat

Učebního cíle	počet žáků	dosáhlo	nedosáhlo
1.tř.	35	31	4
2.tř.	45	40	5
3.tř.	43	38	5
4.tř.	45	40	5
5.tř.	43	36	7
6.tř.	32	32	0

Vysvědčení na odchodnou dostali

5. tř. 1 chlapec 2 dívky

6.tř. 11 chlapců 8 dívek

Předpokládaný stav žáků 1943/44:

125 chlapců

112 děvčat

celkem 237 žáků

Školní rok 1943 – 1944

Školní rok začal 6. září 1943 obvyklou slavností.

Během prázdnin započaté renovace školy uvnitř i vně budovy nebyly 6. září dokončeny. S povolením okresního školského úřadu bylo řádné vyučování započato v 1. třídě 13. září, v ostatních třídách 7. září a sice po dobu jednoho týdne v budově hlavní školy

Byly provedeny tyto práce:

chodba v 1. patře (dosud prkenná podlaha) a dolní předsíň (kamenné dlaždice) dostaly terazzovou dlažbu, (firma Figarra) Na zadní části budovy se nacházející oba světlíky byly zazděny a zřízeny na uskladňovací místnosti (prádelna a koupelna, v přízemí, 2 šatny v patře). Tyto práce trvaly až do konce října a způsobily také v provozu školy velké potíže..

Škola má opět šest postupných tříd jako loni.

Učili: 1.tř.	Hermina Petermannová
2	Ludwig Bernt
3	Annemarie Helmová
4	Marie Langová
5	Elsa Preißlerová
6.	Oswald Maschke

Dívčí ruční práce: Grete Müller-Seibothová
vaření Grete Aurednik-Eldnerová
str. 27

Paní Müllerová tedy učila:

Rychnov	8 hodin	3 oddělení
Rádlo	8 „	2 oddělení
Dalešice	2 „	1 odd. a 5 hod. cesty
Pulečný	2 „	1 oddělení
celkem	25 hodin	

Stav žáků k 6. září:1943: 240, z toho 127 chlapců a 113 děvčat.

Během prázdnin se zúčastnili kursů

O.Maschke	letecké modelářství na Hohen Meißner – 3 týdny
M.Langová	hedvábnictví v Ervěnicích -1 týden
H.Petermsannová	pěvecké setkání ve Vratislavi

Paní Grete Auredniková měla od 1.11.1943 mateřskou dovolenou

Dne 5.11 1943 zemřela žákyně Marie Woldrichová ze 3. třídy na záškrť.

Pan školní rada Alfons Urban provedl dne 17.11 inspekci školy a byl přítomen vyučování ve všech třídách Na závěr dal pan školní rada učitelům různé pokyny

Dne 1.12. se v jAblonecké radnici konala porada, všech ředitelů škol a starostů ,svolaná panem landrátem o opatřeních v protivzdušné obraně ve školách.

Přes písemné upozornění a opakovaně u starosty projednávaná přání a požadavky – nedostalo se řediteli školy zamýšleného porozumění.

Žáci a učitelé jsou opětovně pojištěni u pojišťovací společnosti „Donau-Concordia“-Liberec na povinné ručení. 236 žáků, 7 učitelů, 1 školník, prémie 82,28 RM.

Organizace školy – personální stav 1.9.1943

Počet tříd: 6 Plánovaných míst: 7

Podle plánu jsou umístěn:

rektor	Ludwig Bernt
učitel	Oswald Maschke
učitelka	Marie Langová
„	Else Preißlerová
„	Hermina Petermannová
„	Rudolf Porsche, t.č. u armády
„ruč,prací	Grete Aurednik-Elstnerová
zařazena	učit. Auredniková na hlavní škole v Rychnově

K službě přikázáni: pom.učitelka Müller- Seibothová
„ Liselotte Glaserová, (na hlavní škole v Rychnově)

Jako smluvní učitelka . učitelka v.v. Annemarie Helmová

Římsko-katol.náboženství vyučoval ve 3. odděleních Hermann Rösler se 6 hod.týdně, evang. nábož. učil v 1.odd. s 2 hod. měsíčně Fride Osborne-ová
str. 28

Léčivých bylin bylo k 14.10.1943 odevzdáno:

13 ½ kg	ostružin
8 kg	malin
13 ½ kg	březového listí
1 kg	jitrocele
1 ½ kg	kontryhele

Dne 29.11 se v kinosále jablonecký spolek na ochranu zvířat uspořádal představení „Zvíře v nebezpečí „

Sl.Petermannová (1.tř.) měla dne 8.11, velmi dobře navštívený večer pro rodiče . Téhož dne se v hlavní škole porada o propuštění ze školy a volbě povolání, kterou uspořádal pracovní úřad (Arbeitsamt) Liberec.

Hračky pro lidové vánoce

Děti v 5. a 6. třídě vyrobili v dílenských hodinách a pak NSV(sociální péči) v Jablonci zaslali: 35 ks vyřezaných pestře pomalovaných hraček , které den předtím byly vystaveny ve Körberově výloze .

Vánoční prázdniny trvaly tohoto roku od 20 prosince do 20. ledna.

V posledních vyučovacích hodinách před vánocei uspořádali jsem pro žáky jednoduchou společnou oslavu. Zúčastnili se žáci všech tříd. Sl. Petermannová a sl.Preißlerová se velice zasloužili o sestavení programu.

Nové lavice

Koupili jsme od josefodolské školy 24 ještě zachovalých lavic (dvoumístných) , které o vánočních prázdninách truhlář Dreßler ohobloval a lakýrník Knobloch nově nalakoval. Lavice vypadaly jako nové. Pro 2. třídy byly ještě takové lavice objednány.

Paní Greta Müller-Seibothová nastoupila 1.1 1944 na mateřskou dovolenou , která bude ukončena 1.4. resp. 3.4.

Dnem 24.1. byla paní Gertruda Wenzelová , roz.Brodsky jako pomocná síla pro ruční práce a domácí hospodářství ustanovena na naší škole.

Lékařské prohlídky

Konaly se 24.1. 1944 v tělocvičně naší školy. Kromě 6. a 14.letých se nechalo ještě větší množství očkovat proti záškrtu. Lékař: Dr. Fritéz Krčnici

Ředitel Rudolf Peukert z hlavní školy obdržel místo rektora na hlavní škole v Janově (1..2.1944).

str. 29

Třídní učitelka 1. tř. sl.Petermannová byla a přikázána na hlavní školu. Dne 6.3. jsem od okresního školského úřadu obdrželi učitelku dom. prací Annemarii Ulrichovou, roz.Pilzovou jako náhradu.

Jmenovaná se narodila 18.4.1922 v Jablonci, navštěvovala obecnou a měšťanskou školu v Jablonci (Prießnitzova) , 1936 odbornou školu pro ženská povolání v Liberci, pak ještě učitelský ústav pro ženská povolání v Liberci. Po zkoušce složené v březnu 1941 našla první zaměstnání v Nové Vsi.

Žákům 5. a 6. třídy byl v březnu a dubnu podán v tabletách cebionový cukr.

V květnu 1944 vypěstovali jsme na východní a severní straně školní zahrady 500 moruší a kromě toho 30 polokmenů.

Paní Gertruda Wenzelová nastoupila 3.4. opět do školské služby

Studijní rada Josef Bräutigam z Jablonce navštívil dne 14.4. naší školu jako okresní odborník pro školskou protivzdušnou ochranu . poukázal na některé nedostatky , které ředitel sdělil panu starostovi.

Lanjahr

Oba žáci, Lothar Thiel a Edith Sprengerová (6.tř.) odešli na Landjahr.

Žáci ročníku 1932 byli dne 26.5. očkováni.

Absolvent učitelství Karl Holan, rozený Rychnova byl ustanoven na naší škole jako výpomocný učitel. Toho času je na vojenské službě.

Školní venkovský domov

O návštěvě naší 6. třídy ve školním domově v Pěččině podal kamarád Maschke zprávu.

Školní rok byl ukončen 13. července slavností, na níž hovořil kamarád Maschke. On a ředitel školy se zvláště rozloučili s odcházejícími žáky.

str. 30

Z p r á v a

o pobytu 6. třídy(,7. a 8. post.ročník) ve školním domově obecné školy v Rychnově

Dne 14. července jsem s 15 chlapci a 11 dívkami přišel do školního domova . Bylo to po třetí , kdy jsem s třídou šel do Pěňčina.

Udělal jsem poprvé s třídou pokus vytvořit pracovní společenství abych děti povzbudil ještě více k samostatné tvůrčí činnosti. Dalo se předpokládat, že toto podniknutí nebude tak jednoduché.. Mohl jsem ale nakonec zjistit, že vytvořením pracovních společenství požadované závodění je rozdmýchána , přivedla k výsledkům . které podle mého soudu je třeba vidět jako uspokojující. Témata zněla: Historické z domoviny /putování,/ barevný koberec luk /ohrožení Evropy z východu.

Mnoho času věnovaly jsem cvičení a hrám. Děti hrály také tentokrát úspěšně proti mladým z okolí házenou.

Počasí bylo většinou příznivé, putování nás vedlo k těmto cílům: zřícenina Navarov, Kittelův dům, Malá Skála, Frýdštejn, Muchov a Kozákov.

Večer jsme byli ve vážné práci/ vyprávění k národnímu boji, třídní čtení, slunovrat/ nebo jsme hráli veselé hry . zpívali a tančili pod širým nebem nebo v místnosti.

Jednoho odpoledne nás navštívil také pan řídící Bernt , informoval se především o dobrém zdravotním stavu dětí.

Výchovnou cenu školního pobytu v domově umím více ocenit při každém novém pobytu.

Vynikající bylo i tentokrát bohaté zaopatření , za což patří dík matce domova.

Pěňčín, 24. června 1944

Oswald Maschke, v.r.

str. 31

Školní rok 1944 – 1945

Začal 4. září 1944 oslavou v tělocvičně naší obecné školy. Ředitel měl projev,k žákům, ti přednesli výroky, básně, a zpívali písně.

Učitel O.Maschke dostal od vládního presidenta dovolenou až do konce jeho zvláštního nasazení v SA .

Za něj byla okresním školským úřadem na naší školu přeložena z východního Pruska se navrátilší učitelka Helga Kotschwarová Na výzvu jejího příslušného okresního školského rady musela se 15. září vrátit do svého bývalého působiště.

Od 18.9. je nyní učitelkou v Berlíně., sl.Klementina Zniniewiczová , narozená 23. listopadu 1878v Berlíně byla přidělena do služby na naší škole.

Rozdělení tříd 1.tř.

Else Preißlerová

2.tř.

Annemarie Ulbrich-Pilzová

3.tř.	Bernt, od 18.9. Kniniewiczová
4.tř.	A.Helmová od 18.9 Bernt
5.tř.	Marie Langová
6.tř.	Helga Kotschwarová, od 18.9. A.Helmová /Annemarie/ ruční práce. Grete Müllerová.

Počet žáků 4.9.1944: na začátku nového školního roku jsme měli 242 žáků, ze staré Říše 16 žáků.

Podle náboženského vyznání bylo 175 římských katolíků, 4 stsrokolíci, 28 evangelíků, 2 ortodoxní, 24 věřících v boha, 8 bez vyznání

Učitelka Kotschwarová se musela opět vrátit do služby ve východním Prusku.

Dne 27. října jsme dostali úkol vyklidit naší budovu a zřídit z ní uprchlický tábor. K tomu účelu byla uvolněny všechny učebny v 1. patře pak ještě 1.třída a školní kuchyně v přízemí . Jenom byty ředitele, školníka kancelář a tělocvična (na uskladnění učebních pomůcek) a malé kabinety jsme nemuseli vyklízet.

Už 31. října jsme vyučovali v hlavní škole. Zde byly tři třídy celodenně, některé jiné dány k dispozici odpoledne.

Učitel O.Maschke . který 17.8. 1944 byl odvelen k zvláštnímu nasazení k SA standartě, se opět vrátil 5.11. 1944 a ihned nastoupil do služby. Převzal 4. třídu.

str. 32

Referent pro školní protiletdeckou ochranu pan studijní rada Josef Bräutigam z Jablonce ,navštívil 2.10 naší školu a vyslovil také tentokrát vše obecnou spokojenost . Ochrana proti střepinám při vchodu do sklepa byla připevněna, druhá lampa v krytu zavěšena. Modré zabarvení střešních oken obstaral pan Emil Laser z Rychnova. Pan starosta byl požádán, aby co nejdříve opatřil skládací, přenosné 25 m dlouhé lano, dále obvazový materiál, odpovídající velkému počtu žáků (vata, trojúhelníkové šátky).

Naše škola byla také tentokrát určena k výběru do landjahru. Dobrovolně se přihlásila žákyně Erika Guttmannová, která byla oznámena jmenovitě okresnímu školskému úřadu.

Sběr surovin

Bylo odvedeno:

54 kg kostí	102 body	
17 kg hadrů	85 „	
673 kg papíru	1340 „	
222 kg železa	22 bodů	946 kg = 13 bodů
dohromady	1555 „	

Děti z oblastí ohrožených nálety

18.9.1944	z Berlína	13 dětí
	Bochum	4 „
	Hamburg	1 „
	Düsseldorf	1 „
	Neustadt-Oppeln	1 „

dohromady

20 dětí

Seznam v Rychnově žijících dvojčat

Příjmení	jména	narození	otec	povolání	čp
Broschek	Franz-Walter	3. 10.36	Franz	železničář	374
Hofrichter	Helmut-Annelies	19.2. 36	Josef	strážný	527
Habel	Eduard-Kurt	29.10.33	Franz	hostinský, Pelíkovice	
Fritsch	Walter-Anna	8.10.29	Stephan	pomoc.dělník	381
Chalupa	Ingeborg-Gisela	1. 6..23	Julius	četník	487
Hofrichter	Kurt – Alfred	17.1. 10	Hermann	pasíř	450
Schulze	Dora-Josefine	30.4.08	Josefine	hostinská	365

Sklizňová brigáda – brambory

13.10.	6. tř.	26 žáků	5 hod.	130 hod.
16.10.	6 tř.	23 „	5 „	115 „
6.10.	5.tř.	19 „	3 „	57 „
12.10.	5. tř.	16 „	3 „	48 „
	celkem		16	350 hod.

Povinné ručení žáků

Všichni žáci naší školy , také učitelé a školník jsou v tomto roce pojištěni u „Concordie“ v Liberci (úraz, povinné ručení, pojištění oblečení) Prémie za 240 žáků ,8 učitelů a školníka byla dne 11.11.1944 zaslána na Agrippina“ Kolín.

str. 33

Ve škole zřízený tábor byl obsazen 11.11. uprchlíky z Lotyšska.

Učitel Kurt Schmidt nalezl dne 17.11 1944 v Hannoveru smrt jako letec. Byl rozený v Rychnově a naposled ustanoven ve Žďáru

Vánoční prázdniny trvaly tentokrát do 11.1. V důsledku umístění naší školy v budově hlavní školy bylo přirozeně o vánocích zapotřebí více uhlí , takže zásoby, předpokládané do konce března byly zcela spotřebovány. Zásoby v budově obecné školy spotřeboval také úplně tábor.Z jeho dovozem se v nejbližší době nedá počítat. Podle došlých pokynů bude školní vyučování provozováno jen ve velmi omezené míře .Žáci přicházejí denně do školy, obdrží písemně úkoly , které jsou opraveny a nahrazeny jinými.

Vedení obecné a hlavní školy podaly žádost o otop. O správném vyučování nemůže ostatně být řeč., žáci a učitelé během přítomnosti pobývají v místnostech ve svrchnících.

Konec pololetí

Vysvědčení byla rozdána teprve 15. února (s datem 31.1.).

Poznámka::

Opis byl pořízen podle kopií, které starosta Rychnova Chlouba dal k dispozici.

V Z P O M Í N K Y

zaznamenané v roce 1968

posledním starostou

R y c h n o v a

kterým byl

Karl S e i b o t h

nar. 26.10. 1888 – zemřel 14.2. 1980

str. 2

V z p o m í n k y

zaznamenané 1968 posledním německým starostou Rychnova Karlem Seibothem , nar.26.10.1888, zemř. 14. 02 .1980

Dne 26.10.1888 jsem se narodil jako 5. dítě sedláka Antona Seibotha a jeho manželky Amalie, roz. Hillebrandové v Rychnově., dolní vsi.

Měl jsem 13 sourozenců, z nichž 7 nedosáhlo 5.roku. Rád si vzpomínám na své dětství. Se svými 6. sourozenci a několika dětmi ze sousedství , které rády k nám chodily, strávili jsme volné hodiny hrami v domě , na dvoře a na poli.

V zimě jsme stavěli velké sněhové boudy, a pochopitelně nemohl chybět sněhulák.Když byl sníh zmrzlý, chodili jsme sáňkovat. Nejraději jsme jezdili z rádelského kopce. kde jsme začali u černého mostu a jeli jsme s skopce až k Zolkerovu mlýnu.. Dráha měla několik skoků a tam jsme dělali 2 – 3 m dlouhé skoky. to se nám nejvíc líbilo. Také jízda na lyžích nepřišla zkrátka: Nádherná cesta „Za Porschem“ se projela, když všechno šlo dobře, od „Švýcara „/Schweiz// až do vsi v jednom tahu. Pokud byl sníh rozbředlý, začaly hry doma: Himmelhoppen, honičky, hra na prodavače, Griebeln. Když jsme byli větší, měli jsme vedle stodoly jámu na skákání a pilně jsme cvičili skok do výšky a dálky.házení kamenem (15 kg) a koulí (10 kg) Na jednoduchá cvičení jsme měli jsme měli hrazdu s dřevěným bidlem . Účastníci her byli rádi, že u nás mohli cvičit a vyřadit se.

Navštěvoval jsem 5. třídní obecnou školu v Rychnově . Ve 3. třídě+ jsem směl často panu řídícímu Podlipnému, který byl varhaníkem, při svatbě v kostele šlapat měchy . Po 5. třídě byl jsem rok v Česku na handlu a navštěvoval jsem 2. třídní školu ve Vlastibořicích.Následně jsem byl 2 roky v újezdni měšťanské škole v Rychnově, ze které jsem r.1902 vystoupil.

Byl bych se rád stal strojním zámečníkem, ale nemohl jsem, protože učební doba trvala 3. roky. Měl jsem co nejdříve vydělávat peníze , protože poměry doma byly velice chudé.Náš soused Schäfer Karl poradil mému otci: nech ho dělat kameníka, pak už v prvním roce učení už bude vydělávat. Tak jsem šel 18.5.1903 s mistrem kamenickým Josefem Hübnerem z Zolkerova mlýna na Černou Studnici , abych tam vstoupil do učení. A protože toho dne hodně padal sníh, měl jsem přijít příští den, pokud nebude ležet sníh.

Dosud jsem kamenickou práci neviděl, a měl jsem se učit, jak opracovávat žulové kusy. Cesta z Rychnova k černostudničnímu lomu , který ležel na cestě do Beran, trvala 1 ½ hodiny , tu jsme musel dvakrát denně ujít. Práce byly těžká, celý den jsem musel stát a pevně bušit kamenem do železa /Pracovní doba byla od pondělí do sobota, 54 hodin týdně a sice : denně od 7 do 12, a od 13 do 18 hod. , mezitím dopoledne a odpoledne po ½ hod. svačina.

V roce 1903 obnášela předepsaná hodinová mzda 63 hal.,ale v lomu se pracovalo jen v úkole, protože se tak vydělalo o něco více.

str. 3

K obědu a na svačinu jsme měl stále chleba s máslem , často jeden litr mléka. Do hostince jsme ne jídlo nemohli chodit, protože byl ½ hod. daleko a tak by nám nestačil čas. Ostatní dělníci mívali buřt a sýr a chleba a k tomu pili pivo.

o desetitýdenní učební době jsem vydělal první peníze a na podzim jsem už týdně dostával 8 – 10 korun. My učni jsme museli všechno připravit, aby s ti ostatní v práci nezdržovali. Nakládání bylo velice náročné. Plata, schody, obrubníky a různé jiné, to všechno jsme

museli přinést k vozíkům hrboletým terénem a tam naložit. Žádný zákon tehdy nechránil mládež před těžkou prací

V černostudničním lese leželo na mnoha místech mnoho velkých žulových bloků vedle sebe. Tam byl les vykácen a na ploše 80x100 m byl založen lom. Když byly tyto kameny pracovány, šlo se na jiné místo. Tak byl les stále lépe průchodný.

Život v lomu byl dobrý, dělníci mezi sebou kamarádští a ochotní pomoci, Žádný kameník nemohl sám překlomit kámen, který se měl opracovat. Stále potřeboval pomoc kamarádů, aby překlomili kámen na bok. Byly při tom zcela určité zvyky, které se musely přesně dodržet, Když člověk potřeboval pomoc, musel říci: "Pánové se prosí" Tu každý odložil své kladivo a pomáhal překlomit kámen. Když byl kámen správně položen, muselo se zase říci: "Pánům se děkuje" Když na to některý dělník zapomněl, musel zaplatit litr kořalky. Tenkrát ještě nebyly jeřáby, které by mohly zvládnout těžkou práci."

Někdy bylo i veselo. Když měl někdo jmeniny nebo narozeniny, nebo slavil jiný svátek, musel vždy něco zaplatit. Tehdy se na polední svačinu přivezl 50 l. sud piva, a pak bylo opravdu veselo. Pivo musel přinést učedník z Beran, vzdálených ½ hodiny. Sud byl přivezen na káře velice špatnou cestou do lomu, Dopravce piva mohl pít zadarmo.

Protože jsem všichni museli pracovat pod širým nebem, potřebovali jsem pro případ deště nějakou ochranu. Ze slabých kmínků jsme si každý postavil rám a přehodil přes ně 4-6j rozpáraných a dohromady sešitých pytlů. Ačkoli bylo povolání těžké, dělali jsme ho rádi, přece je jsme byli spojeni s přírodou. Kamenictví byla sezónní práce, protože většinou v listopadu už byly kameny zmrzlé a nemohly se opracovávat. Většina kameníků m byla přes zimu zaměstnána v jabloneckém průmyslu, byli rádi, když na jaře mohli opět jít do lomu.

Nejkrásnější doba mého mládí byly taneční hodiny. Byl jsem v posledním kursu, který vedl učitel tance Preißler.. To co jsme se tenkrát učili, se dnes tančí jen zřídka: polka křížová polka, valčík, galop, washingtonpost, šotyš, reinländer, menuet, čtverylka, francéz, čtverylka a la cour, siroger. Vrcholem byl věneček. Každý pán si zvolil jednu tanečnici, která byla odpoledne přivezena landauerem na věneček. Ale také ostatní dámy, které nenašly tanečníka, byly přivezeny landauerem, Všechno bylo velice příjemné. Pánové v černém fraku, dámy většinou

str. 4

v bílém. . Po společném příchodu a kursu se všechno dál odvíjelo podle tanečního pořádku. V dobré náladě a veselí se vydrželo až do 5. hod. ráno.

V předjaří 1909 jsem byl odveden a začátkem října jsem narukoval k c. a k. praporu pionýrů č.6 do Klosterneuburgu u Vídně. Po výcviku rekrutů, který trval 8 týdnů, následoval pionýrský a sapérský výcvik, protože tehdy ještě nebyl žádný sapérský prapor.

Ve službě jsem se naučil správně pracovat se skobou, a často bylo také cvičeno házení lopatou do výšky,, dálka a na cíl. Na stavbu silnic, budování zákopů se musel člověk umět ohánět lopatou také při stavbě kavern a tunelů byly motyka a lopata hlavními nástroji. Při obraně bylo důležité že uměl člověk rychle postavit drátěné zátarasy, rozestavit v okamžiku španělské jezdce nebo jinými překážkami zajistit naše postavení. Při eskalaci jsem se učili, jak dobývat pevnostní zákopy pomocí útočných žebříků a tyčí. Služba u zeměbrany byly stále proměnlivá. nadarmo se neříkalo, že jsme opravdovým dělnickým spolkem, Hlavní vzdělávání se konala na vodě. V bočním rameni Dunaje, kde byla voda klidná, učili jsem se nejdříve veslovat, jezdit říční lodíci sami a ve dvou, jezdit na pontonu a kotvit. Když jsem měli dost praxe, šlo se ven na Dunaj, který měl uprostřed dost velký proud. V zimě jsem se učili v služebním učivu, jak se staví nouzové a pontonové mosty. Když už bylo z jara slušnější počasí, pak jsme si prakticky vyzkoušeli to, co jsme se naučili. Každá četa

pracovala samostatně a byla rozdělena na nosiče trámů a fošen, vazače a kotviče . Po nějaké době byl 20 – 40 m dlouhý most přes Dunaj postaven, posouzena a zase zbourán, aby nebránil lodní dopravě. na Dunaji. Jeden most přes Dunaj byl postaven jen při manévrech , tu byly většinou dva pionýrské prapory pohromadě. K stavbě nouzových mostů se musel materiál nejdříve nanosit , trámy a fošny nařezat kmeny do písku pilotovat a zvládnout mnoho přípravných prací, takže se pokračovalo jen velmi pomalu. Koncem září 1912 po 3 leté službě, jsem se mohl vrátit domů. Naučil jsem se mnohému, co jsem později v životě mohl upotřebit.

V lednu 1913 jsem se oženil s Emilií Preißlerovou , nejmladší dcerou manželů Ignáce a Karoliny Preißlerových (zv.Pauerschnaz) Bydlil jsem nejdříve v č. 3 u rodičů manželky, Na jaře 1914 jsme přesídlili do dolní vsi . do domu čp. 109.

První světovou válku jsem prožil od začátku Dne 4.8. 1914 šla moje jednotka do Bosny, kde jsme stavěli most přes Drinu u Zvorniku. Nejprve byly dvě roty pěchoty přeplaveny , aby jistily druhý břeh.My jsem stavěli ještě druhý most proti proudu. , přes který přešlo mnoho pěchoty ,která obsadila hory. Koncem listopadu naši vojáci nemohli udržet svá postavení .a ustupovalo se.. Mosty jsem zbourali a jeli jsme do Slavonska, kde jsem u Sávy čekali na další rozkazy. Začátkem května 1915 začala válka s Itálií Dostali jsme rozkaz přesunout se na Mrzli Vrh (Studený Vrch) v Přímoří), kde jsme budovali postavení s překážkami a cesty. Když bylo nahoře většina práce hotová, přešli jsem do údolí
str. 5

Soči (Isonzo) u Tolmeinu. Tady bylo často úplné peklo. Bubnová palba těžkého dělostřelectva a miny, útoky , rozbitá postavení. Téměř denně jsme museli mnohá postavení znovu budovat . Ta jsem měli podstatné ztráty , ale přece byl tento důležitý opěrný bod udržen.. NA podzim 1917 jsme Italy zatlačili zpět a my jsme vyrazili. U Sv.Marie jsme postavili most přes Piavu . který později italské dělostřelectvo částečně zničilo a my jsem ho museli postavit ještě jednou, protože byl velice důležitý pro zásobování našich jednotek.

V lednu 1918 jsem onemocněl na žaludeční a střevní katar a dostal jsem se do polního špitálu. Protože jsem měl 42 měsíců služby na frontě, mohl jsem být přeložen do zázemí , do rezervního špitálu ve Vídni V květnu 1918 jsem rukoval opět k bojové jednotce do Klosterneuburgu Odtud jsem dostal 8. týdenní dovolenou a mohl jsem pomoci rodičům s prací na poli. Moje žena pracovala po dobu války v hospodářství u mých rodičů , protože všech 6 synů narukovalo. Dne 2. listopadu byla armáda rozpuštěna a já jsem se vrátil zpět domů.

NA jaře 1919 jsem šel zase dělat jako kameník. Na podzim jsem převzal dům č.6 (dům Scheffeltounla) za 13 000 Kč. Byt sestával z kuchyně a pokoje, jakož i jedné menší místnosti , do které se moji rodiče v r. 1920 nastěhovali , když bratr Willy převzal rodný dům. Na začátku 20. roku začala konjunktura ve sklářství a my jsme byli zavaleni prací. Často jsem spali sotva 3-4 hodiny, když musela být práce hotova. ,tj „kameny musely být dodány v určitém termínu.

Měli jsme 4 děti Karla, nar. 1914. , stal se učitelem a padl ve 2. svět.válce. Oženil se r. 1941 s Ilsou Pelzelovou která teď žije se synem v Kremsmünsteru. Brünhilda , nar. 1918 se 1940 vdala za uměleckého malíře a dnešního restaurátora Waltera Maschke,. Z rodiny ., která nyní žije v Falsu, pocházejí dvě děti . Elsa, nar. 1921 si vzala v r. 1948 Heinze Heineho a žije nyní se třemi dětmi v Sakramentuj v /Kalifornii. Helmut, nar. 1924 je ženatý od r. 1953 s Fredou Posseltovou , má tři děti a je ředitelem školy v Tomerdingen u Ulmu..

V roce 1929 jsem se svými bratry Ernstem a Oskarem postavil dům u rychnovského hřiště (č. 549), do něj jsem se ještě téhož roku přestěhovali. Byt sestával z velké obývací místnosti, ložnice a takého pokoje..

Začátkem 30.let přestala bižuterní konjunktura a panovala nezaměstnanost. Protože moji oba bratři Ernst a Oskar nemohli platit úroky, převzal náš bratr Willy polovinu domu a já druhou půlku. Ernst a Oskar bydleli se svými rodinami dále v domě, a tak jsme byli všichni 4 bratři s rodinami pod jednou střechou. Protože počátkem r. 1939 / sic! / nebyla u nás práce k sehnání, šel jsem v březnu pracovat do Jesefinnehütte u Schreiberhau (Slezsko) jako kameník. Hraniční kontrola v Kořenově., kterou prováděli Češi / ??? / byla velmi přísná a byli jsme vždycky rádi, když jsme prošli.

V červnu 1938 byly v Rychnově obecní volby a sudetoněmecká strana, jejíž jsem byl místním vedoucím, získala 86% hlasů. Na prvním zasedání městského zastupitelstva jsem byl zvolen starostou.

str. 6

nemohl jsem ale pro svou stranickou funkci do úřadu nastoupit, neboť české okresní hejtmanství mě v úřadě hned nepotvrdilo. Teprve 12. srpna jsem dostal povolení nastoupit do úřadu jako starosta. Nebyla to lehká služba. Obec měla v tu dobu na 542 000 Kč dluhů a příjmy z daní byly nepatrné. Byl jsem nezkušený v e správě, ale přece mě náš městský úředník Karl Bosch dobře uvedl do mé pracovní náplně. Pilnou spoluprací několika radních jsme mohli naše daňové příjmy spravedlivěji rozdělovat a tím i zvýšit.

Po Mnichovské dohodě 8.10.1938 byl Rychnov obsazen německým vojskem, což znamenalo pro město velký rozmach. Snažili jsme se, abychom bývalou Haasisovu továrnu, využitou jako skladiště, opět uvedli do provozu, v čemž nás velice podporoval župní vedoucí Konrád Henlein.

Ve správě města v důsledku přizpůsobení říšským poměrům nastalo mnoho práce. Nově byl zaveden matriční úřad /Standesamt/, ostatní úřady musely být reorganizovány. Po vypuknutí války nastalo více práce s potravinovými lístky, a lístky na ošacení. Museli jsme dělat mnoho přesčasů., abychom zvládli mnoho práce, Měli jsem zákaz staveb, a měli jsme proto úspory ze stavby silnic, hřbitova, školy a vodovodu a d., nemohli jsme ale úplně stáhnout všechny dluhy.

Nyní chci ještě podat zprávu o předání úřadu starosty Čechům.

Dne 8.5.1945 ve 20 hod. mě povolali ještě jednou na starostenský úřad. V kanceláři starosty seděl můj nástupce, Čech Chvalina, u mého psacího stolu. Za ním u dveří stál Čech Teplý z Frýdštejna s pistolí, připravenou ke střelbě, ve dveřích byl jeden partyzán se samopalem kolem seděli komunisté a místní Češi. Já jsem stál vedle pana Chvaliny a předával jsem mu písemnosti. Když jsem se musel sehnout, abych něco vyjmul ze zásuvky, vykřikl pan Teplý: „Stůj!“ (Steh!) Musel jsem se pořád ptát, nežli jsem se pohnul. Také když jsem musel jít k pokladně, dovolil se pan Chvalina nejdříve pana Teplého o dovolení. Ve 22 hod. zazvonil telefon a Rudi Müller, syn hostinského z „Švýcar“ (Schweiz) ho zvedl. Pan Teplý zakřičel: „nech to ležet!“. Protože Rudi sluchátko hned nepoložil, letěla mi kulka kolem hlavy a trefila Rudiho do ucha. Velké pozdvižení. Rána byla zavázána a předávalo se dál. Ve 24 hod. bylo všechno předáno a já jsem směl jít domů. Na cestě domů přišel ke mně komunist (Ernst Müller) a řekl mi: Tak jsme to nechtěli. Ale tobě se od nás nic nestalo.

Pan Teplý vzal pokladní knihy, které vykazovaly obnos asi 80 000 RM, sebou na Frýdštejn, odkud je můj nástupce druhý den zase přinesl. Já jsem pak musel každý den chodit na městský úřad, abych nového starostu zapracoval.

Dne 29.6.1945 jsem byl jedním partyzánem zatčen a prohledán. Následně se konala přísná domovní prohlídka, kdy se hledaly zbraně, ale bez úspěchu. Já jsem byl předán sovětské posádce v Jablonci přičemž mi byly odebrány hodinky a náprsní taška, ve které

str. 7

jsem měl peníze a průkaz. Odpoledne jsem byl předán do tělocvičny ve Smržovce, kde už bylo zavřeno na 120 místních vedoucích, starostů, průmyslníků atd. Nedostali jsme ani deku, museli jsme spát na podlaze a přes den tam sedět. Jídla bylo málo. Po 4. dnech šel transport do Löwenbergu (Slezsko), kde jsme přišli do jedné cely, určené pro 4 vězně, ale Rusové nás do ní obsadili 12. také jednu ženu. Nemohli jsme všichni spát zároveň, neboť prýčny měly nejvýše 5 míst nahoře a 5 dole, zbylí dva museli stát

Po 10 dnech jsem byl v noci předveden k výslechu k jednomu ruskému nadporučíkovi. Měl před sebou položen můj průkaz a tlumočnický překládal: "Vy jste byl místním policejním úřadem a zatýkal jste lidi a špatně s nimi nakládal." Já jsem prohlásil: "Místní policie byla zodpovědná za to, aby nehořel otevřený oheň nikde v lese a na nebezpečných místech aby nikde neležely mršiny apod. Zatýkat a zavírat lidi příslušelo četnictvu." Nadporučík odpověděl: "To není žádný místní policejní úřad" Dále se mě ptal: "Vy jste byl v čele strany, jaké jste tam měl úkoly?" Odpověď: "Já jsme měl na starosti sběrné suroviny a musel jsem starý papír, hadry, železo a jiné spravovat a odvádět." On opět řekl: "To není žádná stranická práce" Ráno jsem byl propuštěn a bez jakéhokoli průkazu jsem se zástupcem starosty z Frýdštejna se vydal na cestu domů. Zastavilo nás mnoho hlídek, ale vždycky nás nechaly jít, protože jsme nic neměli. V Hejnicích nás za vedli na polskou stráž a měli jsme být znovu zatčeni. Přišel k tomu jeden poručík. Když viděl jak jsme ubozí, nechal nás jít. Poprosil jsem o jízdenku do Rychnova, také jsem jí dostal, ačkoli železnice byla pro Němce uzavřená. Ve 21 hod jsem přijel do Liberce a měl jsem na nádraží až do rána čekat na další vlak. V čekárně byly pořád samé kontroly. Rozhodl jsem se zbývajících 17 km domů dojít pěšky. Tehdy bylo zakázáno Němcům být venku po 21 hodině. Postranními cestami jsem došel do Dlouhých Mostů, Jeřmanic přes Čihadla do Svatého Kříže a skrze Plánský les ve 3 hod. ráno jsem byl doma.

Příštího dne jsem šel na stavbu cest silnic do Voděrad a Malé Skály. Dne 12.7.1945 přinesl jeden Čech vyhošťovací rozkaz. Po 2 hodinách jsme se museli moje žena a já s nanejvýš 30 kg zavazadel hlásit na četnické stanici. Partyzán zůstal v našem bytě a pozoroval, co všechno si balíme. S ruksakem, 2. kufry, bečkou a nějakými drobnými zavazadly jsme se po 2. hodinách ohlásili na četnické stanici. Tam bylo všechno znovu kontrolováno, několika jiným vyhoštěným odebrali některé hlavně nové věci. Odpoledne jsem jeli tramvají do Jablonce a zavedli nás do školy v Sokolí ulici. Také zde jsme museli opět všechno vybalit. Co se Čechům líbilo, to vyhoštěným vzali.

Ráno ve 4 hodiny šel transport z jabloneckého nádraží do Solandu v Sasku. odkud vlak dál nemohl jet, neboť koleje byly zničeny. Každý dostal bochník chleba.

Češi, kteří náš transport doprovázeli, řekli: "Tak a teď jste doma v Říši".

str. 8

Asi 2000 lidí ležely na ulici, ponechání svému osudu a stále přicházely nové transporty. Mnozí z těch, kteří byli vysídleni už dříve, žebřali o kousek chleba. Žádný z vyhnanců nedostal potravinové lístky nebo byt a lidé se nesměli v jednom místě zdržovat déle než 24 hodin. Tam jsme skutečně viděli hodně nouze a bídy, zvláště ženy s malými dětmi to měly těžké. 6 týdnů jsme se pohybovali sem a tam se svými zavazadly po silnicích protože jsem věřili, že půjdeme brzy zpátky domů. Tohle m potloukání se nás činilo odolnými a my jsme se rozhodli, odejet do americké okupační zóny. Tam, říkalo se, dostanete práci i potravinové lístky. Došli jsme ale jen ke Cvikovu (Zwickau), protože vlak dále nejel. Tady jsem dostali čaj a doporučili nám, abychom šli do tábora. což jsem také udělali. Tato doba nám navždy zůstane v paměti. V táboře Cvikov jsme opět měli příležitost se vyspat a něco pojíst, Po 14

dnech jsme byli posláni do Durynska a rozděleni do vsí. Přišli jsem do Klein –Urleben v okrese Langensalza. Tato malá selská obec musela přijmout dalších 20 lidí. Sedláci stáli na nádraží a vybírali si lidi, které chtěli mít. Moje žena a já jsme zbyli, protože jsem vypadal příliš staří a slabí. Starosta nás poslal ke svému strýci Oskaru Laurhausovi. Sedláci neměli velkou radost, protože už tam byly 4 cizí osoby, ale nakonec jsme mohli zůstat. Večer jsme směli s nimi si sednout ke stolu a vzít si tolik brambor, kolik jsme chtěli. Po měsících jsem se konečně mohli najíst dosyta. Sedlák pokýval hlavou nad množstvím, které jsme snědli. V příštích dnech jsme měli pomáhat při mláčení, pak jsem šli na pole, kde jsme sekli jetel na semeno. Protože jsme byli zvyklí na všechny práce, a rádi jsem pomáhali, pomalu si nás začal hospodář cenit. Po roce, když jsem dostali spojení s našimi dcerami, chtěli jsem se přestěhovat do jejich blízkosti. Selka naše rozhodnutí odejít neviděl a ráda, byli jsme tam jako doma.

Stavitel Artur Holman v Ulmu si mě vyžádal jako pomocného dělníka a my jsme mohli legálně odjet do zápasní zóny. V Ulmu jsme bydleli v jednom baráku, já jsem měl práci a malou zahrádku. Největší nouze byla za námi. Čtyři roky jsem byl zaměstnán jako pomocný stavební dělník částečně u fy Hollmann částečně u fy Raizner a pak jsme měl možnost vedle baráků najít zaměstnání ve štěrkovně. Práce nebyla lehká, celý den jsme musel házet lopatou ale díky Bohu naučil jsem se jako pionýr u vojska lopatou házet. V barácích jsme našli nějaké sudetoněmecké krajany a docela se nám tam líbilo.

Naše dcera Hilda přesídlila 1952 do Calwu, kde rychnovští uměleční malíři našli nové působiště. Náš zeť Walter 1954 chtěl stavět dům a já mu měl trochu pomáhat. Na podzim 1953 jsem dosáhl důchodového věku a v lednu 1954 jsme se přestěhovali do Calwu-Alzenbergu. 1954 vystavěl Walter dům a před vánocemi jsme se do novostavby mohli nastěhovat. V krásné poloze, na jižním svahu jsem nyní mohli strávit svůj podzim života. Až dosud jsme neměli dlouhou chvíli, protože založení zahrady vyžadovalo určité množství kamenické a zahradnické práce.

str.9

R o d i č o v s k ý d ů m

Moji rodiče měli malé hospodářství v dolní vsi v Rychnově. Dům č.154. Ve stáji bylo 6-7 krav. Pole a louky ležely v nejbližším okolí domu. Hospodářství bylo silně zadlužené., proto museli moji rodiče velice bojovat navíc jsme byli velká rodina a příjmy byly velice malé. 1 litr mléka stál 8 krejcarů. Obilí jsem dodávali do Pietrova mlýna a po celý rok jsem odtud brali chleba. Většinou obilí nestačilo, a rodiče museli ještě zaplatit peníze. Bylo nás 14 dětí, z nich 7 zemřelo v prvních letech života. 6 chlapců a 1 děvče dospěli. Všichni jsme bydleli v jedné místnosti, ve které se muselo dělat všechno, co hospodářství potřebovalo. :vařit, práť, žehlit, koupat se, a polírovat. Když my děti jsme byly větší., chodili jsme spát na plošinu(Bühne), vždy 2 v jedné posteli.. v zim otec i matka polírovali skleněné zboží, aby mohli zaplatit dluhy. Větší děti musely se také naučit polírovat. V místnosti stály 4 polírovací zařízení V domě byla ještě jedna místnost, kterou jsem pronajímali chudým lidem.

Protože v hospodářství se všechno muselo dělat ručně, měli moji rodiče velice mnoho práce. Starší děti musely pořádně pomáhat, práce byla rozdělena pro každého. Moje sestra, o rok starší bratr Alfréd a já jsme museli včas umývat nádobí, zametat místnost a předsíň, a vykonávat jiné domácí práce. Když jsem dosáhl 8 let věku, musel Alfréd a já denně desetkrát jít s dvěma konvemi do mlýnského náhonu, který šel pod naším domem, abychom přinesli vodu pro krávy.. Také jsme řezat slámu., krájet řepu a brambory(scharben), jakož i vykydat (a hnůj odstranit dírou ve zdi) byly na denním pořádku.

Jakmile začalo jaro, šlo se ven na pole sbírat kamení na jetelišti a pohrabat louky. to byla první práce . Když pole vyschla a poněkud se prohřála, seli jsme oves a jařiny a sázeli brambory. To všechno jen s kravským potahem , práce šla jen pomalu . Uprostřed června začala senoseč , pak byl náš život přeplněn prací. Ráno ve 4 nebo v 5 hod. sesekala tráva, aby zároveň seno mohla schnout, Když vyšlo slunce. Pak se rozházelo a během dne dvakrát n obráceno..Večer jsem museli seno kopit (schöbern) Vedle toho šla dál domácí práce a práce ve stáji. Protože jsme neměli louky daleko od domu, a částečně byly na kraji kopce, museli jsem všechno seno donést domů na zádech. Pitom tekla pot proudem.

Koncem července uzrálo obilí a práce šla nanovo . To všechno beze strojů , měli jsme plné ruce práce. Otec a matka žali obilí, a my dva starší jsem ho museli odebírat a pokládat na provaz. Nakonec bylo svázáno a postaveni do panáků. Když bylo obilí suché, svázelo se. To byl zase kus perné práce.Mnohý den šlo 3 až 4 fůry do stodoly- Když hrozilo špatné počasí, str. 10

přinášeli jsem obilí celou noc domů z pole. Špatné počasí připravovalo hospodářům skutečně mnoho starostí.ale když svítlo slunce, dělalo vše množné, aby se udělalo co nejvíc.

Ještě si dobře vzpomínám na jednu neděli, tehdy jsem pokosili velké pole žita , svázali a postavili panáky . A protože jsem já můj bratr pilně pomáhali, dosti jsme večer na svačinu půl litru piva dohromady a uzený vuřt. Jak jsme byli šťastni. že jsme sami dostali každý vuřt a pivo!

Po žních , často už i při nich se sklízely otavy . Ačkoli se ráno nemohlo začít pařili brzy, byl člověk večer rovněž unaven. Začátkem září se orala strniště, vozil se na pole hnůj a rozhazoval se., Hnůj se nakládal a rozhazoval vidlemi , což nebyla žádná lehlá práce..Když se zasela ozimé obilí, byly polní práce u konce.

Po rychnovské pouti začala sklizeň brambor. Brambory se vyoraly, sebrány a vloženy do koše. často nás bolela záda od stálého ohýbání. Večer se pytle naložily na vůz a odneseny doma do sklepa , samá těžká práce. Pro nás mladé to byla krásný čas.“ Mohli jsme Jamborovou nať nanosit na hromady a udělat si oheň. Kolem něj jsem radostí skákali a upekli v něm pár brambor , které báječně chutnaly. K tomu přišly i děti sousedů, řádily s námi a vychutnávaly opečené brambory. Po bramborách byla už jen řepa a sklizeň zelí a polní práce pro tento rok skončily.

Už byl také nejvyšší čas, protože začátkem listopadu přicházel první sníh. , Když zima začala, . začala práce ve stodole: mláčení – Můj otec a jeho bratr Karel si společně koupili ruční mlátičku a pomáhali si při mláčení s , protože přitom bylo třeba více práce. Když dva až tři lidé celý den točili strojem, byli večer unavení. . Ti, kdo vymláčenou slámu odebírali a vázali, se rovněž dost namáhali . Večer se musela sláma uklidit a naskládat na horní humno, aby dole zůstalo volné místo. Trvalo dlouho, než u nás a strýce Karla bylo všechno vymláčeno. Když bylo všechno hotovo, byla v kůlně svačina. chléb s máslem se sýrem a pivem. Teď byli všichni rádi, že práce hotová a nějakou dobu byl klid.

str. 11

J a k s e d ř í v e u n á s ž i l o .

Rychnov byl na přelomu století malý, chudým městem protože umělečtí malíři, brusiči skla a políři a ostatní lidé ,kteří pracovali v jabloneckém průmyslu, si vydělávali jen málo. Tak žily mnohé rodiny v chudobných poměrech

Ke snídani bylo kyselo .(Kyselsuppe) Ve velké míse stála polévka s nadrobeným chlebem na stole a všichni seděli kolem stolu a nabírali si lžící polévku z mísy. Na závěr byla káva z praženého zrní a suchý chléb.

K obědu byly téměř každý den brambory se cibulovou , česnekovou , koprovou nebo jinou omáčkou. Pro změnu se příležitostně jedly vařené brambory ve slupce(Huzlarepl) s máslem a tvarohem, tyto přílohy ale byly dávány velice spore, , aby se moc nesnědlo.

Vyprávělo se o jedné selce, která při obědě – byly brambory s máslem a tvarohem- chtěla ušetřit máslo. Pobízela stolovníky:“ Jezde tvaroh, tvaroh chladí.“ Nato jeden dělník měl odpovědět:“ Já budu jíst máslo, i kdybych měl uhořet“

Halušky (Haluschkn) byly pečený na plotně , k tomu se pilo podmásli.. Hrách a knedlíky (Knetl) byly také často na jídelním lístku. Rýžová kaše (Milchreis) bylo nedělní jídlo a přišla na stůl jen zřídka, stejně tak i polévka z masa.děti nedostávaly od masa nic, to stačilo jen pro otce.

K večeři byla každý den zrnková káva se suchým chlebem , který byl často nadroben.Když měl někdo mezitím hlad, : na kamnech stál vždy hrnec s kávou a suchý chleba ležel ve skříni, každý se mohl najíst dosyta. Přesto trpěly mnohé rodiny nouzi a se vším se muselo šetřit.

Pravidelná pracovní doba při domácí práci neexistovala. Brusiči a políři/leštiči/ pracovali v úkole: měli t.zv. cíle tj. určitý druh kamenů musel být hotov do určité doby , většinou do středy v odpoledne nebo v pátek brzy ráno dodán. Tu se mohlo spát jen 2-3 hodiny , aby se cíl včas udělal a odvedl. Vzpomínám si ještě na jeden případ : Koschelová měla přivést na svět dítě, ale ona ležela ještě dvě hodiny po porodu, než si šla do postele lehnout. Potřebovala totiž nutně krejčary aby mohla nakoupit.

Když sníh roztál a země se ohřála, šly děti bosy, také do školy , až zase do podzimu , kdy zase byla zima. . Také dospělí šetřili obuv a běhali bosí. Znal jsme lidi, kteří chodili do Jablonce pěšky a teprve na hranicích města u chorobince se obouvali . V rodinách s více dětmi museli ti mladší nosit oděv a boty po starších sourozencích, kterým už byly malé. Oblečení žen bylo jednoduché: 2-3 spodničky, žádné kalhoty, dlouhý svrchní oblek, který dosahoval až na zem a také mnohdy byl vláčen po zemi. vlečku si ženy přidržovaly pravou rukou a zvedali jí aby se o zem nezamazala. Oděvy byly většinou uzavřené až ke krku.

str. 12

O nedělích nosily ženy příležitostně šněrovačku , která byla velice nezdravá , protožes musela pevně utahovat. Všechny ženy měly dlouhé vlasy , nenosily se ještě ofiny.(Bubikopf)

Svatba se dělala vždy velkopansky. Starosvat (Huxtbitter) obešel všechny příbuzné, kteří měli přijít na svatbu, pozval je a vedl slavnostní průběh. V předvečer se konal večírek,přicházeli přátelé a sousedi k domu nevěsty a rozbíjeli sklenice a láhve, neboť střepy znamenaly již tehdy štěstí. . Když ženich přivedl nevěstu do kostela, bYly domovní dveře zavřeny a každý svatební host se ptal vcházejícího ženicha, zda bude s nevěstou dobře zacházet.Teprve když přitakal, mu byly dveře otevřeny.Ženich měl vždy frak a cylindr, nevěsta dlouhé bílé šaty s dlouhou vlečkou Druzičky nesly nevěstinu vlečku ke kočáru a v kostele.Ke svatbě jeli snoubenci a svatebčané kočárem,. Chudší lidé šli pěšky. Při cestě do kostela byl svatební průvod často zastaven dětmi i dospělými . kteří drželi přes cestu šňůru. A svatební průvod nechali jít teprve tehdy, poté co dostali malý dárek (Vorspannen).Po svatební hostině byla nevěsta často unesena . ženich jí musel uhledat a nebo zaplatit výkupné, pokud jí nenašel. Starosvat přinášel nevěstě dary, šel pak k dárcům zpět a říkal:“ Panna nevěsta dává pěkně děkovat.“

Bydlení bylo u nemajetných rodin velice chudobné. Měli většinou jen obytnou místnost, která sloužila zároveň jako kuchyně, prádelna a ložnice. V malém domě č.7 („Parník“) bydlily dvě rodiny se čtyřmi dětmi v jedné místnosti. Při povodni museli se lidé brodit vodou, aby se dostali na chodník. V Hofrichterově domě na Nádražní ulici bydlelo 8 rodin. Téměř všechny měly jen jednu místnost a v domě bylo přibližně 20 dětí. Rodiny byly bohaté na děti, měly 10 -20 osob, kteří všichni bydlili v jedné místnosti. Také životní poměry nebyly příznivé. V zimě byla dvojitá okna, která se většinou nedala otevřít. Místnosti byly petrolejovými lampami jen spoře osvětleny. Malá kamna a kuchyňská kamna spotřebovala téměř všechny kyslík v nevětrané místnosti..Nebylo ještě vodovod, lidé museli nosit vodu ze vzdálenosti i 200 m.

Rychnov měl několik dobrých pramenů, které ani při velkých suchách nevyschly: Molkeborn, /Molkův pramen/„Ruml“ ,Kotzeborn,/Kotzův pramen/ Schäferborn /Schäferův pramen/.Někteří majitelé domů si stavěli vlastní studně, které byly často až 10 m hluboké.

Praní prádla bylo také docela jiné než dnes. Prádlo se namáčelo, pralo se na valše.2 dny se bílilo na louce, přičemž nemuselo stále kropit, pak se vyvařilo, přepíralo, vymáchalo a pověsilo.

str. 13

M o o r b a a d /Koupaliště/

Naše krásné, oblíbené a známé koupaliště (Moorbad) ve vlasti, bylo vybudováno v roce 1898. Spolek přírodního léčení Kneipp postavil sprchu s kabinou. Přicházelo stále více návštěvníků, kteří dali podnět k vybudování slunečních lázní a koupaliště o rozměrech 14x24 m. Majitel Johann Michel vybuďoval s podporou spolku přírodního léčení zařízení, které se stalo oblíbeným místem zotavení.

Z Rychnova cedil lesní cesty ke koupališti daleko asi 20 minut.. To leželo na kraji lesa, otevřené k jihozápadu slunečné a bezprašné. Prameny, spojené na louce v potůček, přiváděly čistou průzračnou vodu do rybníka, kde se těšili mladí i staří za slunných dnů. V prvních letech bylo všechno přísně odděleno. Hodiny pro pány a dámy, Ženy nosily i při koupání blůzu a kalhoty.

V roce 1924 koupil za asi 4 – 5000 Korun koupaliště rychnovský „Spolek pro lidové zdraví“Návštěvnost koupaliště rychle stoupala. Spolek pořádal téměř každoročně slavnost na koupališti, již se účastnili návštěvníci z Rychnova i okolí. Dechovky z Rychnova hrály přitom k zábavě a přispívali tak k slavnostní podobě. Byly to opravdové lidové svátky. Při pěkném počasí dosahoval čistý výnos 8 -10000 Kč

V roce 1928 způsobil velký vítr značné škody na koupališti. Při obnově bylo zároveň koupaliště zvětšeno na 40x40 m, postaveny nové kabiny a okolí zkrášleno. Příjezdové cesty ke koupališti byly rozšířeny, aby mohla tam jezdit i auta. Mnoho prací samozřejmě provedli sami členové spolku. Na přestavbu byla přijata půjčka 120 000 Kč. Počet návštěvníků po přestavbě ještě vzrůstal. Zatím co dříve o horkých dnech se počítalo na 9800 koupajících se, přicházelo nyní až 1500 a rybník byl často přeplněn. O horkých nedělích byl příjem až 1000 Kč.

Lázeňský mistr Johann Michel ve 30 letech odešel, na jeho místo nastoupil Emil Semik. Ten se snažil vybudovat volné plavání. Heslo tehdy znělo:“Jde se na koupaliště, tam je pořád něco.“

Ke koupališti patřila velká louka na níž lehávali koupající se a hosté. Byla také rašelinná lázeň, ve které hosté užívali rašelinu na léčení. Mladí rychtované hrávali venku divadlo, aby se úroky a dluh dříve splatily. Uváděn byl „Katzensteg“ „Der Wilderer“, a mnoho jiných. Kuželkářský klub postavil také kuželkovou dráhu, která dobře prosperovala. K zábavě byl na koupališti postaven gramofon. V zimě, když koupaliště zamrzlo, přišly ke slovu brusle.

Kromě koupaliště byl tu i malý hostinec kde mohl člověk dostat dobrý chleba s máslem a sýr a vypít sklenici piva. Okolo domu stály kaštiny, pod nimi byly lavice

str. 14

a stoly, takže se v horkých dnech mohlo sedět ve stínu. Hospodský Josef Hofrichter byl originál, vždy v selském kroji a holinkách obsluhoval hosty a každou korunu chodil rozměnit do domu.

Když se den chýlil ke konce s slunce zašlo za Bienertovu horu, rozloučili se koupající se a hosté s žalostí v srdci s tímto idylickým místem.

str.15

R y c h n o v s k á m ě s t s k á o b e c

Poměry v obci byly ještě na začátku století velice chudobné. , žádný vodovod, nebylo elektrické světlo, cesty byly špatné , a existovala jen obecná škola.

K 50 letému císařskému jubileu v r. 1898 byla v Rychnově postavena obvodní měšťanská škola pro obce Rychnov, Rádlo ,Pulečný a Dalešice. V této škole byly 3 třídy chlapecké a 3 dívčí., kreslárna, tělocvična, 1 kabinet , kancelář a byty pro ředitele a školníka. Škola měla parní topení, aby školník nemusel tahat tolik uhlí.

Obecní kancelář byla v podkrovní místnosti obecního domu . Úřední záležitosti vyřizoval jeden tajemník . Po stavbě spořitelny přesídlil obecní úřad do novostavby.. Protože mezitím přibýlo práce, bylo zapotřebí 2-3 zaměstnanců.

Vodovod byl vybudován na přelomu století. Stavba trvala poměrně dlouho , protože zemní práce se musely dělat krumpáčem a lopatou.

Po první světové válce , když jablonecký průmysl měl vysokou konjunkturu se i v Rychnově hodně stavělo. Obec musela stavět ulice. Pro upevnění zdraví byl vybudováno velké hřiště na louce proti Zálesí (Hinterbusch) Na začátku 30. let byl hřbitov u kostela už příliš malý a tak byl na selské straně založen nový, velký hřbitov. Všechna tato opatření (vodovod, měšťanská škola, stavba hřbitova a ulic)stálo hodně peněz. Město muselo přijmout půjčky a bylo velice zadlužené. V letech 1935/36 se tehdejšímu Starostovi Seidlovi a městskému úředníkovi Karlu Broschovi podařilo přijmout komunální zápůjčku 520 000 Kč, aby se pokryly dluhy u Spořitelního s záložního spolku a u Raiffeisenky.

V červnu 1938 se konaly obecní volby. Sudetoněmecká strana získala 86% hlasů a měla 20 obecních zastupitelů , komunisté a Češi po dvou. V prvním zasedání nového městského zastupitelstva jsem byl zvolen starostou. České okresní hejtmanství v Jablonci nechťelo mojí volbu potvrdit , protože jsem byl místním vedoucím SdP. Svolení k nástupu dalo teprve 12.8.1938.

Nebylo lehké nastoupit do úřadu při takovém velkém břemeni dluhů , když daňové příjmy byly malé. Při jednom přezkoušení našli radní, že někteří majetnější občané jsou zařazeni do velice nízkého stupně.. Po kontrole finančním úřadem v Jablonci změnilo se zdanění mnoha živnostníků a daně plynuly bohatěji.

Až do připojení k Německé říši dne 6.10.1938 museli jsem prodělat ještě těžké hodiny ,neboť nám Češi ztěžovali život , jak jen mohli. Poté co jsme patřili

str. 16
k Německé říši, opustila většina Čechů město , protože úřady byly namísto Čechů obsazeny Němci Velké změny nastaly na poště, železnici a policii. Ale také ve správě města bylo mnoho nového. Nově byly zavedeny Matriční úřad(Standesamt), ohlašovací a finanční úřad , k tomu po začátku války přišly ještě potravinové lístky a lístky na textil, jakož i odběrní poukázky na obuv.

Prostory ve Spořitelně byly příliš malé a po delším vyjednávání v Liberci jsme mohli v r. 1940 se přestěhovat do bývalé budovy konsumu a zde umístit některé úřady, Měli jsem 6místností k dispozici a museli jsme zvýšit počet úředníků pod správním inspektorem Bronchem zvýšit na 5 zaměstnanců Starosta měl samostatnou místnost . aby s návštěvníky mohl jednat sám.

Ačkoli trvala stavební uzávěra, museli jsme často pracovat přes čas, abychom zvládli své prostředky a úřední úkoly. Příjmy z daní a poplatků jsem dávali převážně jako vyrovnávací, provozní a vodovodní úspory.

Při převzetí úřadu Čechy v r.1945 mohli jsme už pokrýt všechny dluhy ,pokud by komunální zápůjčka nebyla vázána lhůtou.

Dne 6.5. 1945 převzal Čech Chvalina jako můj nástupcem úřad starosty. . Při předávání došlo k turbulencím, bylo dokonce střeleno. O tom podávám zprávu na jiné m místě.Finanční a správní agendu obce v r.1945 přezkoumali tři úředníci zemského úřadu a byla označena jako velice dobrá.bez výhrad.

str. 17

Politické strany

N přelomu století byly v Rychnově Německá národní strana, Živnostenská strana, Sociálně demokratická strana, Komunistická strana a Spolek zemědělců(Bund der Landwirte). 1923 byla založena Německá národně socialistická dělnická strana (DNSAP), která byla r.1933 rozpuštěna..

V roce 1934 vyzval náčelník turnerů Konrád Henlein k založení sudetoněmecké domovské fronty (Sudetendeutsche Heimatfront-SHF) Všude vznikaly místní skupiny a velký příliv upozornil Čechy . Zakázali v r. 1935 jméno SHF, strana pak nesla jméno Sudetoněmecká strana (Sudetendeutsche Partei-SdP) Češi dělali těžkosti kde jen mohli.

Na veřejných shromážděních byl vždy přítomen Čech z jabloneckého okresního hejtmanství , který pozoroval průběh shromáždění Měl právo, shromáždění rozpustit , pokud se mluvilo něco proti státu. Aby se zabránilo přítomnosti Čecha byl použit § 2 pro shromáždění který na svolavatele kladl velké nároky. Každý návštěvník musel ukázat písemné pozvání , jinak nesměl vstoupit do sálu. Předsedající musel znát každého účastníka jménem , což při 200 a více účastnících nebylo jednoduché. Bylo ale protiopatření: Pokud přišel četník na kontrolu a ukázal na nějakého Němce, ten vyskočil a řekl své jméno, takže předsedajícímu stačilo jen

jméno zopakovat-. Četník musel zase shromáždění opustit , účastníci byli mezi sebou a mohli volně mluvit. Šikanou Čechů se Němci stále více dávali dohromady: Živnostenská a Německá národní strana jakož i Svaz zemědělců se rozpustili a stali se přívrženci SdP, takže v obecních volbách hlasovalo pro SdP 86% voličů. Tak velký pocit sounáležitosti dříve člověk nezažil.

Koncem září 1938 byla SdP rozpuštěna . V předvečer jsme slyšeli z radia, že strana má být rozpuštěna. Ráno v 5 hod. jsme já s bratrem Ernstem vytrhali podlahu v truhlářské dílně , ukryli jsme tam prapor a důležité dokumenty ,pod fošny , zakryli to hoblovačkami a upevnili zase podlahová prkna . takže nic nebylo možno vidět.

V 7,30 přjelo auto s několika českými úředníky od rybníka (Kettelteich) a zastavilo. Ptali se mě, zda jsem místním vedoucím. Musel jsem nastoupit do auta a jeli jsme ke mně domů. Byl důkladně prohledán , ale nic podezřelého se nenašlo. Nyní chtěli úředníci mít bezpodmínečně prapor. Řekl jsem, že nevím, kde je. Protože naléhali stále silněji, řekla moje žena:“Snad jí má vlajkonoš“. Jeli jsme ještě k pokladníkovi, kde bylo zabaveno 8 Kč, , pak k jednateli, ale tam nebylo nic důležitého nalezeno. Cestou do Vogtlandu k praporečnickovi Georgu Müllerovi řekl vedoucí vyšetřovací komise , že se mám ukázat až na náměstí, aby si lidé nemysleli že jsem zatčen. Georg seděl na stoličce v místnosti.

str.16

Myl si nohy a stříhal si nehty, příchozí nepozoroval. Na otázku, kde je prapor Georg neuměl odpovědět. Češi stále víc naléhali, naléhali na jeho paní, ale vše bylo marné. Teď řekl Georg:“ Vy jste byl voják, já jsem byl voják. A voják svůj prapor nevydává.“ Nato komise odjela Předtím nám ale pohrozili:“ Za dvě hodiny vás oba odvezeme, pokus se prapor nenajde.“ Nestalo se ale nic a prapor byl zachráněn.

*****.